

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Dez. Ferencz-utca 20.
INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ție.
Măritime publice și Loc de
schia costă fiecare p. 20 ml.
Manuscripte nu se in-
polază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

AMENTUL
an . 24 Cor.
um. . 12
inl. . 2
de Duminec
an . 4 Cor.
a României și
a . 10 Cor.
zi pentru Ro-
străinătate pe
40 franci.

1909. B. număr.

Felsege a Király nevében!

nagyváradai kir. törvényszék, mint esküdt-
ság, Korn Lajos kir. törvényszéki bíró
klete alatt dr. Szentlélek László kir. tör-
vényszéki bíró és Vámosy Mihály kir. törvény-
i bíró, valamint Nagy János kir. törvény-
i jegyző, mint jegyzőkönyvvezető részvétele
lett a kir. törvényszék vádhatározatának 9221-
9. B. számú vádiratában Nichin György
t kiadó ellen, két rendbeli, nyomtatvány
n elkövetett rágalmaszás vétsége miatt foglalt
felett a kir. törvényszék, mint esküdtbíró
1/1909. B. szám alatt kelt végzése folytán,
tay József kir. ügyész, mint közvádlónak,
zabadlábban levő vádlottnak és dr. Marsieu
ztin ügyvéd, mint védőnek jelenlétében a
yváradon, 1909 évi szeptember hó 25-ik
26 napjain tartott nyilvános esküdtbírói
rgyalás adatai alapján a vád és védelem
hálgatása után az 1909. évi szeptember hó
k napján következőleg

Ítélt:

kir. törvényszék, mint büntető bíróság annak
da raim, hogy az esküdszék az eléje terjesztett I.
rtbéli következő I. főkérdésre:

önös-e Nichin György, vádlott, mint kiadó
hogy az Aradon megjelenő »Tribuna«
politikai lapnak az 1907. évi augusztus hó
napján kiadott 181. számában »A panádi-
szló vérengzés« felirat alatt közléte vezér-
k 9221/1909. B. számú vádhatározatban

ölt tartalmával egy egész terjedelmében
egyes kitételeiben a m. kir. honvédségről,
a törvény által alkotott hatóságáról nyom-
ny utján közzétette, nyilvánosan, oly ténye-
llított, melyek valódiságuk esetében —
ntető eljárás megindításának okát képeznék,
azt a közmegejtésnek tennék ki?

tnél több szavazattal igen nel felett;
a következő 2. számú külön kérdésre:

ichin György vádlott a vádhatározatban
előtt tényállításainak valódiságát bebizonyi-
e?

tnél több szavazattal nem-mel válaszolt;
vábbá, hogy a II. csoportbeli következő I.
u főkérdésre:

önös-e Nichin György vádlott, mind kiadó
n, hogy az Aradon megjelenő »Tribuna«
politikai lapnak az 1907. évi szeptember
-én kiadott 189. számában »Honvédek«
t alatt közléte cikknek a 9221/1909 B.

u vádhatározatban megjelölt tartalmával egy
z terjedelmében mint egyes kitételeiben a m.
ionvédségről a törvény által alkotott ható-
ól nyomtatvány utján közzétette, nyilvánosan
lényeket állított, melyek valódiságuk esetében
ntető eljárás megindításának okát képeznék,
azt a közmegejtésnek tennék ki?

étnél több szavazattal igen-nel felett;
a következő 2. számú külön kérdésre:

Nichin György vádlott a vádhatározat meg-
t tényállításainak valódiságát bebizonyította-e?

étnél több szavazattal nem mel válaszolt;
zabadlábban levő Nichin György vádlott a ki-
lon, 1885. évi március hó 28-ik napján

ettét gör-keleti vallású, aradi lakos, nyomdai
tal vezető, nőtlen, román anyanyelvű, beszél
varul és keveset németül, katoná nem volt,
kereskedelmi iskolát végzet, -vagyontalan.

int lap kiadót a btk. 258. §-ában ütköző,
kv. 259. és 262. §§. szerint minősülő a btkv.
§. 3-ik pontja alapján felhatalmazásra, hiva-
lildözendő, két rendű s egymással a btkv.

§-ában meghatározott anyagi halmazatban
nyomatvány utján, az által elkövetett nyil-
s rágalmaszás vétségében:

ogy az Aradon, megjelenő »Tribuna« című

politikai lapnak az 1907. évi augusztus hó 30-ik
napján kiadott 181. számában »A borzasztó panádi
vérengzés«, valamint 1907. évi szeptember hó 1-én
kiadott 183. számában »Honvédek« felirata alatt
közléte cikkek következő tartalmával:

»A panádi borzasztó vérengzés«. A honvédség
tisztjei és katonái lemészárolnak egy oláh falut.
Nemzeti gyász. Nem adatott nekünk, hogy csak
egy napig is nyugodtan örvendjünk a belényesi
győzelem nemzeti ünnepének. Egy mód felett
sérlemetes és nagyon borzasztó kegyetlenségű
eset állott elő, hogy megzavarjon egyet a nem-
zeti öröm órái közül, átváltoztatván azt váratlan
módon nemzeti gyásszá. Egy balászfalva melletti
oláh falucskában, a honvédség, a tiszték és a
katonák megtámadták és lemészárolták a békés
oláh lakosságot oly módon, ahogyan senki sem
képzelt lehetségesnek a legsötétebb Ázsiában,
nem hogy a civilizált Európa közepén. A magyar
lapoknak a Panádon történekről szóló hírei elő-
ször bizonytalanságban hagytak bennünket. A
miket ők, a sensációt kereső lapok faláságával
és közönyösségével közöltek, nekünk olyan su-
lyos dolognak tetszett, hogy óvatosságból előbb
feltétlenül határozott és hitelt érdemlő informá-
tiókat szerezzünk. Mánii Gyula képviselő ur
tegnap véletlenül átutazván Aradon, szives volt
részletes leírását adni a tényeknek. Ő megerősít-
ette mindazt, a mi nekünk, e beteg fantázia örült
kohlományának tetszett. Az ő leírásai szerint az
elmúlt vasárnapi nap Panádon nemzeti gyász nap
volt. A mi ott történt, az fölülmulja lehetetlen
senzáció legmerészebb gyártójának a képzeletét.
Teljesen hasonló, vagy praecedens nélkül való
dolog, hogy a legteljesebb béke idején, a leg-
kisebb indok nélkül, egy egész hadsereg rátörjön
egy csendes, békés és gyanútlan falura, hogy a
legborzasztóbb módon lemészárolja, mint a fel-
fegyverkezett ellenséget háboru idején. És a mi
végtelenül növeli a dolog súlyosbítását, az, hogy
nem a közkatonák, nem egyetlen örült tiszt,
hanem egy ezred egész tisztikara, élén parancs-
nokával, rendelte el ezeket a bünteteket, sőt
tényleges részt is vett bennök.

Az őszinteség egy pillanatában a mai magyar
hadsereg, a Magyarországon annyira szeretett,
annyira népszerű és a magyar nép, parlament
és sajtó által dédelgetett honvédség, nyíltan meg-
mutatta fegyverét, úgy, a hogy azt az ő leg-
nagyobb ellensége sem tudta volna megtenni.
Most már értjük teljesen, hogy a magyarok miért
nincsenek megejtelve a közös hadseregben
uralkodó szellemmel, miért kérik annyi állhatatós-
sággal a magyar nemzeti hadsereget.

Ha beteljesedne az ő álmok, szelleme azonos-
sithatná a csiki honvédek szellemével, a nemzeti
gyilkosok szelleme volna a legmagasabb fokban
és minden nap hozna nekünk egy olyan mézár-
lást, mint a panádi, a mig egyetlen egy oláh sem
szivná többé a szeretett Magyarország levegőjét.
Elképzeltétek, hogy mit szenvedhetnek ma egy
ilyen hadseregbe sorozott szegény oláh legények,
egy ilyen intézménynek amelyben a felebbvalók
szabad folyást engedtetnek minden féle bosszan-
tási vágyuknak és a hol az alantosok oda van-
nak dobva véglegesen a felebbvaló bármely
személyes erőszakoskodásának, felebbezés, vagy
panaszkodás joga nélkül, a fegyelem ürügye alatt.
Egy ilyen hadsereg az összes századok szégyene
és nem méltó, hogy létezzék. Késedelem nélkül
szét kell oszlatni és megszüntetni, mintegy ál-
landó veszedelmet erre az országra nézve és
egy ilyen irányu mozgalmat meg kellene indítani
nem csak az összes oláhoknak, hanem az egész
országnak is nemzeti különbség nélkül. A nem-
zetiségi klub teljes elégtételt kell, hogy kérjen a
parlamenttől és ha ezt megtagadná, a mi képví-
selőink menjenek el a trón lépcsőig. Ő Felsege
a hadsereg és a honvédség legfőbb ura, nem
fogja tehetni, hogy igazság szeretete folytán
szigorú és kérélhetetlen büntetéssel ne sújtsa

azokat, kik állatias módon békés polgárok vére-
vel mocskolták be fegyvereiket.

Létesítése óta a magyar honvédségnek nem
volt alkalmá, hogy ellenséggel álljon szembe. A
panádi »harc« az első, vitézsége, első hadi di-
csősége. És az első vér, a melyet kiönt, oláh
vér, azok vére, a kik fentartják és pénzzel, meg
emberekkel látják el. Ezek után a tények után
nem marad más hátra, nekünk, minthogy összes
oláhok felfegyverkezünk, hogy megvédjük ma-
gunkat a honvédség állatias büntettei elől, a kik
bármikor megtámadhatnak és fényes nappal le-
mészárolhatnak bennünket. »Az elmúlt vasárnap,
— mondja Maniu ur — a 24-ik honvéd gyalog-
ezred 4. zászlóalja gyakorlatait végezvén, reggel
9 órakor a Balászfalva melletti Panád községbe
érkezett. Az ezredet az erdélyi székely megyék-
ből sorozták és Csikszeredán van elhelyezve. Pa-
nádra érkezvén a zászlóalj, a tiszték a görögka-
tholikus iskolába vonultak vissza, a mely Cipariu
Timotheusz alapításából épült. Itt állítottatott fel
a tiszték étkezőj, belépvén az iskolába a száza-
dos, haraggal látta a falakon az oláhfelirásu fal
táblákat és kérte a jegyzőt, hogy azokat azonnal
távolítsa el. Nem fogok túrni oláh írást egy ma-
gyarországi iskola falain! kiáltotta dühösen a szá-
zados. A jegyző, természetesen megtagadta ezen
rendelkezés végrehajtását, kijelentvén, hogy nem
áll jogában egy felekezeti iskolában rendelkezni.
Akkor lefogom hasogatni a karddal! kiáltotta a
magyar tiszt. A tiszték egész nap mulattak, jelen
téven az egyiknek a jegyese is. Délután 4—5 óra
tájban a tiszték Kádár őrnagynak, a zászlóalj pa-
rancsnokának kivételével, a ki visszavonult, or-
giát rendeztek az oláh iskola udvarán és mind-
nyáján lerészegedtek. Néhányan holt részegen
feküdtek az iskola udvarán, a hova Simon Ger-
gely az oláh jegyző vitte, hogy lefektesse őket.
Este hat óra tájban belépett az iskola udvarára
Borcsa János egyházi daszkal (kántor) egy ka-
tona ismerősét kísérvén, a ki szintén az iskolában
volt elszállásolva. Meglátván őt Jakab százados,
oda ugrott hozzá és gorombán megkérdezte tőle,
hogy mit keres az iskola udvarán Mielőtt azon-
ban a választ megvárt volna, elkezdte verni a
százados.

Az általa előhívott katonák segítségével Bor-
csát kidobta az utcára, a hová szintén követte,
hogy tovább verje, mignem a zászlóalja trombi-
tása egy kardvágást mért a fejére, a melynek kö-
vetkeztében Borcsa vértől elboritva, összerogyott
a földre.

Tipariu Leontin földmives (Cipariu Timotheus
egy unokája) látván elesni, oda ment hozzá, hogy
felemelje. A százados dühösen neki rontott, hogy
megüsse, néhány ütést kapván, Tipariu a köz-
ségi jegyzőhöz menekült, a ki véletlenül jelen
volt ennél a jelenetnél. Mindezek gyorsan tör-
téntek és a nélkül, hogy csoportosulás történt
volna, ott és az incidens most már annyival be-
fejezettnék látszott. A jegyző felemelte és karjá-
val segítette Tipariut, hogy haza vezesse szük-
séges ápolás végett. Akkor Jakab százados el-
vesztvén dühében minden mérsékletét és itélő-
képességét, újra Tipariura rohant és elkezdte
ütni, olyan kegyetlenül a fegyverével annyira,
hogy halála minden pillanatban várható.

Most a százados ur az ital és a vér látása
folytán szokásos részegség paraxismusában oda
kiáltja a jelen levő katonákhoz: »üssétek agyon
az oláhokat, kegyelem nélkül!« és parancsot adott
a készen létnek, hogy tisztítsa meg az utcákat.
Innen azután a vad kegyetlenségek hosszú sor-
zata következett. Az őrzőket bement követlenül
a korcsmába, összetörte az ajtókat, ablakokat,
kiütötte és szétszórta a bent levő embereket, üt-
vén és megsebezvén őket, a puská ágygallyal és
oldal fegyverrel. A korcsmáros csak az ablakon
keresztül ugorva menekülhetett. E siker után az
egész hadsereg munkába lépett. A katonák el-
széledtek a faluba és bárkit találtak, férfiakat, nő-

ket és gyermekeket, levágták, megsebesítették és megcsönkítették különbség nélkül. Végül behatoltak az emberek udvaraiba, kihúzták őket a házból és csodálatosan ütötték, őket. A többek között találkoztak Borca Sorica Jánossal, a ki véletlenül ökök szekérről jött. Lehúzták a szekérről és a így hatalmas ütések mértek rá, hogy valószínűleg már halott. Két asszonyt a szuronyokkal hasítottak széllyel. Kijött a belük a has üregéből. »Magát a községi bírót is megverték. A jegyző csak úgy menekült, hogy elkerülte az utcákat és a kerteken ment keresztül. Ennek a borzasztó mézárásnak az eredménye hat halálosan sebesült ember, a kik nem maradtak életben, 15 súlyosan sebesült és 39 könnyebben sérült.

Végre a megborzadt jegyző újra elment a parancsnok őrnagyhoz, ki a többszöri felszólításra »hogyan csináljon rendet, mozdulatlan maradt, azt a választ adván: »Nem árt néhány karcolás« és elmondván neki, hogy a katonák lemészárolják az egész községet, megsürgette a hadsereg bevonását a mi este 7 és 1/2 órakor meg is történt. A mézárás egy óra hosszúra tartott. Az egész mézárás annak az engesztelhetetlen gyűlöletnek volt a következménye, a mellyel a tiszték és az ezred legényei, a kik mind magyarok, az oláhok iránt viseltek. Az ital felszabadította bennök azt a szenvedélyt, a melynek áldozatai a Tipariu Timotheusz falujából való szerencsétlen oláhok. Másnap reggel kocsisorok érkeztek sebesültekkel a ba'ázsfalvai orvoshoz, Panádon pedig a mely nap az utcákon és udvarokon kifolyt oláh vértócsákra szórtasugarait, a melyeket az oláhok által fizetett és fenntartott szuronyok ontottak.

A vizsgálóbíró, komoly és lelkiismeretes tisztviselő, az ügyésszel kiment a helyszínére a vizsgálat megejtése végett, Maniu Gyula képviselő ur szintén kiment azon nap a helyszínére. Feltétlenül helyes információkat nyervén, sürgőnyileg kérte fel a honvédelmi minisztert a beavatkozásra.

II. »A honvédek«. »Megvalljuk őszintén, hogy a honvédek sohasem tartottuk elit hadseregnek, sőt a népben el van terjedve az a vélemény, hogy a ki nem jó a császár hadseregébe, a kik átmentek a rostán, azok jutnak a honvédséghez. De nem is tételeztük fel, hogy ezen hadsereg kebelében megtörténhet olyan piszkosság, mint a panádi. Nem tartottuk nagyon vitézeknek sem a honvédek: annyira gyáváknak nem hittük azonban, hogy elfogja őket az iszonyat, látván, hogy »egy részeg oláh kántor« veszekedni kezd az ő kapitányukkal mert így mesélik el a magyar lapok az egész tragédiát, hogy elveszítsék a fejüket annyira, hogy alaromot fújának és egy egész zászlót szurony szegezve ruhamot intézve, a fegyvertelen oláhokra, a kik békésen állottak és néztek a »tiszték« a kik a kantinná alakított oláh iskola udvarán mulattak, a hol ittak, míg nem tudták a lábukon állani... Fogadjuk el azonban valóságként, hogy az oláhok voltak a támadók. Akkor is azt kérdezzük: megütötték-e őket csak egy ujjal is egy katonát? Nem. Ezt nem állítja egy jelentés sem. Nem neveznek meg egyetlen tellegen támadó oláhot sem. És a támadás másképen el sem képzelhető, mert csupán a szemmel — bármilyen kemények lennének is nem dönheted le a leggyengébb honvédet sem. De engedjük meg a szándékot, hogy elakarták pusztítani a vörösnadrágosokat. Lehetséges lett volna ez? Ne tudta volna a kapitány, hogy milyen faluban van? A hivatalos statisztika szerint Panád községnek 909 lakosa van, a kik közül 60 magyar 849 pedig oláh. Ezek között pedig férfi a ki karót tud ragadni (legfeljebb karót mert fegyverük nincsen!) van mint egy 200. Ejh? ennyi oláhtól megijedjen és veszélyeztetve érezze magát egy a fogáig felfegyverkezett zászlóalj. (800) honvédség? nem sértjük meg a magyarokat azzal, hogy azt elhijük. Csodálkozunk is, hogy a tegnapi »Az Újság« és a mai »Aradi Közlöny« felhozzák a »Törvényes védelem« indokát. Am hogy törvényes védelem legyen, léteznie kell veszedelemnek, vagy egy fegyvertelen községben, a hol nincs több, mint 200 férfi, — hogyan lehet veszélyeztetve, egy manlicherrel felfegyverkezett zászlóalj katonaság? És hogy történik, hogy a törvényes védelemben behatoljon az ember házába és ott keresztül szurje még az asszonyokat is, a kik le voltak feküdvé? Ez az indok tehát nem állhat meg és csak azért vetették fel, hogy valamivel mentsék a hallatlan gázságot, gyávaságot és büntetést.

»Arad tenét, mint az egész ténykérdés rugója, a gyűlölet, a mellyel a honvédek a neki szálást adó nép iránt viseltek«.

»Ki kell pusztítani az oláhokat!« ime, milyen vezényszó adatott ki, és meg kell, hogy valljuk, hogy a vitéz székelyek nem kíméltek senkit, sőt magának a félhivatalosnak a közlése szerint is »sok oláht a saját házában szurtak keresztül«. Felhozzák azonban a kapitány ártatlansága érdekében, hogy részeg volt. De éppen ez a tény mutatja világosabban az érzelmeket, amelyeket a honvéd tiszték az oláhokkal szemben táplálnak. »In vino veritas«, A részegségben ad szabad folyást a magyar szenvedélyeinek.

És aztán, miféle hadsereg ez? tisztékkel, akik lerészegednek, hogy nem tudnak magukról? A mi nekünk a legdrágább: a mi fiaink ilyen tiszték kezébe jussanak? és a béke idején ilyen orgiához szoknak, mit volnának képesek elkövetni ezek a vitézek háboru idején? De ők az orosz tisztékhez hasonlóak, akik nevéssé tették Oroszországot a japánokkal való háboruban. Egy nagy tanulságot vonhatunk le azonban a Panádon történetből. Kibontakozott előttünk egész borzalmasságában az a szellem, amely az ugynevezett magyar nemzeti hadseregben uralkodik: szemünk elé helyeztetik, hogy körülbelül mit várhatunk, hogy gyakrabban megtörténjék velünk, ha ez ország közrendjének őrizete és maga az ország csupán egy nemzeti hadseregnek volna a gondjára bízva, a melyért a koalíció elkecseregett harcot vivott. Tudtuk mi régóta, hogy a honvéd hadseregben mi »bűdös, vad oláh« vagyunk. A mult esztendő táján, épen Aradon, a közönség hallatára egy tiszt piszkos módon inzultálta az oláh katonaságot, úgy, hogy Pop István képviselő feljelentést tett ellene. De ilyen félelmetes bizonyosság, mint a panádi még nem adatott. Meg fogják most érteni a magyarok és az egész világ is, hogy az oláhok mért vonzódnak annyi szeretettel a közös hadsereghez? és miért nem rokonszerveznek a t. koalícióval a mely alatt harc folyt a közös hadsereg ellen és e nemzeti hadseregért... Nemzeti hadsereg. olyan tiszték által vezényelve, mint Jakab, a mi halálunk volna...
Ugy egész terjedelmében, mint egyes kitételeiben a m. kir. honvédségről, tehát a törvény által alkotott hatóságáról, nyilvánosan, nyomtatvány útján, olyan tényeket állított a melyek valóságuk esetében — ellene a büntető eljárás megindításának okát képesnek, vagy azt a közmegejtésnek tennék ki:

Bíróilag is bűnösnek kimondja, s ezért a btk. 262 §-a alapján a btk. 96. és 97 §-aira figyelemmel elítéli ugyanott összbüntetésül egy (1) hónapi fogházra, mint fő-, és jelen ítélet jogerőre emelkedésétől számított 15 nap, különbeni végrehajtás terhe alatt a nagyváradi kir. ügyészségnél az 1892. évi XXVII. t.-cz. 3 §-ban meghatározott célra befizetendő a behajthatlanság esetén a btk. 53. §-a alapján további husz (20) napi fogházra átváltoztandó kétfőszáz (200) korona pénz, mint mellékbüntetésre;

a mely pénzbüntetés az 1847/8-évi XVIII. t.-cz. 30. §. 3. pontja alapján az Aradon megjelenő »Tribuna« című lap biztosítékából vonandó le első sorban.

Kötelezi a kir. törvényszék, mint esküdtbíróság a »Tribuna« mindenkor kiadóját, a btk. 277. § utolsó bekezdése és a B. P. 574. §. utolsó bekezdése alapján, hogy ezen ítéletet indokaival együtt jogerőre emelkedés után a »Tribuna« című lapnak a jogerős ítélet kézhez vétele után megjelenő első számában a lap elején az 1847/8. évi XVIII. t.-cz. 35. §-ában meghatározott kétfőszáz (200) korona pénzbüntetés terhe alatt díjtalanul tegye közzé.

Kötelezi továbbá a kir. törvényszék, mint esküdtbíróság, a B. P. 480. §-a alapján elítelt vádlottat, hogy a felmerülhető eljárási és a tartással felmerülő bünyügi költségeket a m. kir. államkincstárnak a fennálló szabályok értelmében megtérítse ezeket a költségeket azonban, az 1890. évi XLIII. t. cz. 4. §. második bekezdése értelmében vádlott igazolt vagyontalansága folytán egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánítja.

S egyben a btk. 41. §-a alapján elítelt vádlottnak megengedi, hogy szabadságvesztés büntetése kitöltésének ideje alatt magát saját költségén élmezze; végül az ítélet jogerősemelkedése után: a 39. napló szám alatti iratokat a kolozsvári VI. honvéd kerületi parancsnoksághoz, a 40. számú iratokat, az erzsébetvárosi kir. ügyészséghez; s a

42. számú iratokat a kolozsvári VI. leti parancsnoksághoz visszaküldeni.

Indokok:

A Nichin György vádlóra ő vonított, s az esküdtek eldöntése mindkét csoportbeli külön főkérdés külön körvonalazott tényállás a btk. 259. és 262. §. szerinti ütköző a btk. 270. §. 3. pontja alapján feltett nyilvános rágalmazás vétségében mindkét csoportbeli külön kérdés megjelölt tényállás a btk. 263. §. utolsó bekezdésében meghatározott büntetlenséget eredményező jogi és ténybeli ismérveit foglalja magában.

S minthogy az esküdtek, mind a két fő kérdések megegyikét hétnél többre választva, mindkét csoportbeli külön megjelölt kérdés megegyikét pedig hétnél többre döntötték el; s ekként Nichin György a mindkét csoportbeli főkérdések megjelölt büntetlenségében megjelölt büntetlenségében megjelölt büntetlenséget eredményező jogi és ténybeli ismérveit foglalja magában.

Nichin György vádlottat, mint a btk. 258. §-ban ütköző s a btk. 259. és 262. §-ok alapján a btk. 270. §. 3. pontja alapján nyilvános rágalmazás vétségében megjelölt büntetlenségében megjelölt büntetlenséget eredményező jogi és ténybeli ismérveit foglalja magában.

s miután vele szemben a büntető eljárás megindítását indokoló körülmények fen nem forogtak, büntetés kelt.

A büntetés kiszabásánál enyhítő körülményeket figyelembe véve a kir. törvényszék azt a körülményt vette a vádlott hasonló cselekményért megjelölt büntetésnél enyhítő körülményként figyelembe, hogy a vádlott csak harmadszor követte el a btk. 263. §-ban meghatározott büntetlenséget eredményező jogi és ténybeli ismérveit foglalja magában.

ellenben súlyosítónak tekintette, hogy a vádlott a btk. 263. §-ban meghatározott büntetlenséget eredményező jogi és ténybeli ismérveit foglalja magában.

Olyan különös méltányolást érdemlő körülményeket azonban, — melyek a büntetés kiszabásának felfüggesztését indokolnák — megjelölni nem látván:

az ez irányban előterjesztett kérelem nem adott.

Az ítélet egyéb rendelkezései a rendelkezésnek megfelelően alapulnak.

Nagyváradi, 1909. évi szeptember hó 10. napján.

(Olvashatatlan) Főbíró esküdt bírósági elnök.

1258 szám. — 1910. B.

Hivatalos másolat.

Ö Felsőség a király nevében a m. kir. nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás miatt vádlott Nichin György ellen a kir. törvényszék, mint esküdtbíróság ítéletében a btk. 263. §-ban meghatározott büntetlenséget eredményező jogi és ténybeli ismérveit foglalja magában.

Itéletet hozott:

Bp. 385. §. 1. a, pontja fektetett semmisségi ítéletet; a Bp. 384. §. 9-ik, vala-
 a Bp. 385. §. 1. a) pontja alapított panasz-
 elutasított, a Bp. 385. §. 3-ik pontjára
 az esküdtbírók ítéletének a büntetés kiszá-
 ról rendelkező része a Bp. 438. §. huszadik
 zedé-ének megfelelően megsemmisítették; s
 ott főbüntetése a Bk. 92. §. alkalmazásával
 92. §. felhívásával az elsőbíróági ítéletében
 meghatározott módon és czérra fizelendő
 ajhatlanság esetén a Bk. 53. §.ához képest
 két napi fogházra átváltoztató, s a sajtó-
 vény 30. §. 3. pontja szerint behajtható negy-
 negyven, összesen nyolcvan koronában,
 ítéletének pedig 1-1 napi fogházra átvál-
 tatandó husz-husz koronában állapított meg,
 esküdtbírók ítéletének egyéb része azon-
 hatályban marad.

Indokok:

Az esküdtbíróági ítélet ellen a vádlott és vé-
 je a Bp. 385. §. 1. a) c) és 3-ik alapján jelen-
 be semmisségi panaszt, fentartván a főtár-
 gyon érvényesített, s a Bp. 384. §. 9-ik pontjára
 tetett kétféle alaki panaszt is, s ezt írásban
 indokolták.

Tekintve azonban, hogy a Bp. 385. §. 1. a) pon-
 tja illetően sem a bejelentésben, sem pedig a
 panasz indokolásában semmisségi ok megjelölve
 ncsen, erre a pontra fektetett panasz a Bp. 434.
 a. harmadik bekezdésének megfelelően visszauta-
 vandó volt.

A Bp. 384. §. 9. és a Bp. 385. §. 1. c) pontra
 alapított panasz pedig nem gyökeredik a tör-
 nyben.

A vádlott azt a tényt kívánta bizonyítani, hogy
 honvéd zászlóalj tisztjel és legénységbe Panádon
 kövelet a zettelegkedést, amely a cikkeken
 leiratott s e végből indítványozta, hogy a
 bíróság által már kihallgatott tanúk a főtár-
 yalásra ismétellen hallgattassanak ki. A kir. tör-
 vényesék, mint esküdtbírók azt az indítványt
 elutasították, nem tartván, a védelem ez okból
 érvényesítette az egyik alaki panaszt.

Mint hogy azonban helyes a kir. törvényték
 az az álláspontja, hogy a panási esetből ki-
 olyolag hadbíróági eljárás volt folyamatban, s
 az ott jogérvényesen be is fejeztetett s megállá-
 ptatott a tényállás, s az ott mérlegelt ténynek
 mértékű mértékű tárgyává nem tehető: nincsen
 abban jogi tévedés, hogy a bíróság az indítványt
 elutasította.

Ebből pedig jogszerűen következik annak a
 határozatnak a helyessége is, hogy ezek a tanu-
 vallomások fel nem olvastattak, s az orvoslát
 leletnek a felolvasása is mellőztetett, amelyek a
 hadbíróági eljárásban szerepeltek, mert a hadbí-
 róági ítéletekből, amelyek felolvasattak, ezeknek
 figyelembe vétele is kitűnik.

A Bp. 385. §. 1. c) pontja állapotottan két ok-
 ból van semmisségi panasz használva, az egyik
 az, hogy a cikkeket tartalma való tényeket ölel
 fel, tehát a vádlott nem büntethető, a másik ok
 pedig az, hogy a vádlott a cikk szerzőjét meg-
 nevezvén az a bíróság által kihallgatott s a
 cikk szerzőségét el is váltatta, így tehát a vád-
 lott, mint kiadó sajtójogilag nem felelős.

Ámde ez az érvelés mindkét irányban téves,
 mert Bk. 26k. 263. §. utolsó bekezdésében fog-
 lalt nem büntethetőség csak akkor forog fenn,
 ha a bíróság bebizonyítottan vette a valódi-
 ságos, s nem akkor is, ha a vádlott a maga ré-
 széről az állított tényeket valóknak tartotta, már
 pedig a jelen esetben az esküdték kijelentése szer-
 rint a valódság bizonyítása nem sikerült, a bi-
 ró ág büntethetőséget kizáró okot heljesen nem
 állapított meg. A védelemnek az az állítása, hogy
 a vádlott a cikk szerzőjét megnevezte, s az bi-
 róági kihallgatván a szerzőségét be is is-
 merte, való ugyan, de tény az is, hogy ugy a
 cikkeket szerzője, mint a lap akkori szerkesztője
 időközben Romániába költöztek, s így fele-
 lősségre vonhatók nem voltak, mert az ezen ál-
 lammal között s az 1902. XI. tczikkkel bec-
 kelyezett kiadási szerződés a vádbeli cselek-
 ményre ki nem terjed.

Mint hogy pedig a felelősségre vonhatóság lehe-
 tősége a S. T. 33. §. magyarázata szerint az
 elsőbíró által feleletre vonhatásra értendő és pedig
 a vádlott előzőre nézve meg nem történhetvén
 a sajtójogi felelősség a vádlottat, mint kiadót
 terheli.

Alaposnak találta azonban a kir. Curia a Bp.
 385. §. 3-ik pontjára alapított semmisségi panaszt,
 mert a vádlottnak büntetlen előélete, s az a kö-
 rülmény, hogy a sajtójogi felelősség előzőnek
 megszökése következtében háruít reá — oly nagy
 nyomattal bírnak, hogy a fogházbüntetés leg-
 rövidebb tartama is túlszigorunak jelentkeznék.
 Ezekhez képest az esküdtbírók ítéletének a fő-
 büntetésről rendelkező része meg volt semmissi-
 tendő s vádlott főbüntetése a Bk. 92. §. alkal-
 mazásával megállapítandó.

Kelt Budapesten, 1910. évi február hó 24-én.

Sebestyén Mihály s. k.
tanácselnök.

Valkó Pál s. k.
előadó.

In prezia conferinții naționale

Măine dimineața frunțașii neamului ro-
 mânes, adunați la Sibiu, se întrunesc la
 conferința generală a partidului național
 românesc din Transilvania și Ungaria. E
 una din clipele cele mai însemnate din
 viața noastră politică în fața căreia ne aflăm
 acum. Conferințele naționale cari s'au ținut
 în a doua jumătate a secolului trecut au fost
 toate momente hotăritoare în evoluția po-
 litică, au fost popasuri de reculegere, de
 întărire și de nouă orientare pentru năzuin-
 țele politice noastre. E destul să amintim
 că cele din urmă două conferințe naționale
 au fost cea din 1893 și cea din 1905, pentru
 a arăta ratidatea și importanța acestor con-
 sfătuiri politice.

Cu cât, în lupta noastră, am fost excluși
 dela putere și din parlament, cu atât mai
 mult a crescut la noi, în mod firesc, auto-
 ritatea și prestigiul politic al conferințelor
 naționale ca singurele foruri cari exprimă
 voința noastră și sânt în drept de a crea
 norme în îndrumarea vieții noastre politice.

Deși ele nu se întrunesc decât în răstimpuri
 mari și pe timp scurt, conferințele na-
 ționale sânt totuși expresia adevărată a vo-
 inții poporului românesc și întrunesc tot ce
 neamul nostru în Ardeal și Ungaria are mai
 de seamă ca gândire și îndrumare politică.
 Sânt adevărate parlamente românești, căci
 fiecare cerc electoral în care se află români,
 fie în minoritatea cea mai disparentă, trimete
 un număr de delegați, care e egal pen-
 tru toate cercurile.

În privința asta conferința națională de
 mâine aduce o înnoire. De unde la confe-
 rințele de înainte, fiecare cerc electoral a
 fost reprezentat prin câte doi delegați, de
 astă dată la conferința națională vor parti-
 cipa din fiecare cerc câte trei plus unul
 suplent, cu totul câte patru delegați.

Nu cunoaștem încă numărul exact al
 cercurilor din cari vor participa delegați,
 dar cum numărul cercurilor electorale în-

Viața literară.

**Lipsa de lucrări etnografice. — Monogra-
 fille Tribunii. — Cum lucrează Ungurii.
 — Un program de orientare pentru adu-
 narea de material. — Muzeul etnografic
 din București.**

De H. Chendi.

Afară de câteva lucrări, apărute în editura Aca-
 demiei Române, se dă la iveală un material prea
 puțin însemnat, pentru că să putem zice că sântem
 pătrunși de importanța studiilor etnografice.
 Noi sântem desigur o rasă cu multe și originale
 particularități. Ne deosebim enorm de celelalte
 neamuri din jurul nostru. Ne avem felul nostru
 de a fi în toate. Iar însușirile aceste speciale, cari
 constituie obiectul etnografic, nu sânt fixate. Ne
 lipsesc studiile și materialul convenit pentru viața
 intimă a poporului, cu tainele gospodăriei lui,
 cu manifestările lui sufletești. Nu avem o privire
 generală asupra părții exterioare a vieții lui, asu-
 pra modului cum își întocmește traiul, cum se
 îmbracă, cum muncește sau se distrează. Tot ce
 s'a făcut până acum, dela deșteptarea interesului
 pentru literatura poporului încoace, tot ce s'a

scris despre obiceiuri, credințe, despre jocuri și
 sărbători, a fost mai mult diletantism. Sistemul,
 studiul și știința au lipsit. Poate numai cele două
 albumuri ale diul Comșa, apărute de curând, dacă
 mai corespund unor puncte de vedere superioare,
 îngăduindu-ne să privim mai adânc în abilitățile
 artistice ale poporului. Iar în lipsa acestor lucrări
 pregătitoare este foarte natural ca o carte asupra
 »Psihologiei poporului«, cum a fost cea scrisă
 acum doi ani de un presupțios dar cam incur-
 cat profesor Drăghicescu, să nu reușească.

Desigur, nu sânt cei dătâți care îmi dau seama
 de inconvenientele acestei lacune în literatura
 noastră. Căci dela »Tribuna« veche din Sibiu,
 printre cari erau, între alții, și economiștii de
 frunte ca frații Brode, au apreciat la timp nece-
 sitatea acestor cercetări și au făcut o vie propa-
 ganda pentru descrierile etnografice ale comu-
 nelor românești. Rezultatul a fost, că s'au dat la
 iveală câteva monografii de comune românești
 situate la marginea. Cum însă inițiatorii aveau
 în vedere mai mult considerații economice, era
 natural ca acele monografii să se mărginească la
 date statistice și constatări istorice. Ele n'au pus
 în evidență partea sufletească a populației, nici
 însușirile cari îi aparțin numai ei, în deosebire de

alte neamuri. Nici nu se putea! Pentru partea
 asta a monografiilor preoții și învățătorii, obli-
 gnuși autori de astfel de lucrări, ar trebui să aibă
 mai multă pregătire și o înțelegere mai ageră
 pentru nota originală în viața poporului. Este și
 aceasta o chestiune de specialitate.

Și câtă vreme noi rămânem în urmă, sau nu-
 mai cu înfăiele începuturi, pe acest teren, aiurea
 se lucrează cu sistem. Până și ungurii, la cari
 știința aceasta este de origine destul de proas-
 pătă, au făcut în anii din urmă câteva lucrări,
 substanțiale în fond, iar ca formă și execuție de
 o rară frumusețe. Voi releva numai câteva, pen-
 tru a arăta direcțiunea în care se mișcă preocu-
 pările lor. A apărut, de pildă, o carte mare a lui
 Szendrei Lajos despre »Portul unguresc în des-
 voltarea sa istorică«. După vechi desemnuri și
 manuscrise, după înfăiele cărți tipărite și din ur-
 mele costumelor de astăzi Szendrei a reușit să
 dea o iconă complexă a fazelor prin cari a tre-
 cut îmbrăcămintea la unguri, cari au fost influen-
 țate străine și cari proprietățile de rasă, care a
 fost, în sfârșit, gustul lor pentru forme și culori.
 O altă însemnată operă etnografică a tipărit la
 1907 și 1909 d. Malonyai Dezső, în două vo-
 lume mari, cu sute de ilustrații sugestive, arătând

.. Cine vrea să cumpere ..

IOAN VUIA

Încălțăminte Sătmár — (Szatmár).

fabricate în țară într'adevăr fine,
 comode, elegante și durabile
 acela să cumpere cu încredere la

.. Deak-tér ..
 (În casa lui Keresztes András).

care ține în magazinul său de ghete bogat
 asortat numai ghete și clobote pregătite în țară
 din piele fină veritabilă cu prețuri foarte mo-
 derate, fabricate imitate nu are și marfele sale în
 privința execuțiunii drăgălașe sunt neîntrecute.

La dorință se pregătesc tot felul de
 ghete și clobote după măsură.

tre români este de vre-o 110—120, putem calcula aproximativ numărul delegaților cari vor participa la conferința de mâne la vre-o 450—480. Dacă vom mai adauga și numărul mare al altor fruntași cari vor mai veni la conferință, mânați de interesul crescând ce se manifestă pentru treburile noastre publice, putem afirma că numărul total al fruntașilor și oaspeților cari mâne se întâlnesc la Sibiu va fi cam aproape de o mie.

Mărirea numărului de delegați dela 2 la 3 respectiv 4 a fost hotărât de clubul deputaților noștri. S'a avut în vedere sporul cel mare al intelectualilor și cărturarilor noștri de toate categoriile din timpul din urmă și interesul lor pentru soarta noastră politică. În acest chip se poate spune că conferința de mâne va aduna lamura cărturarimii noastre și va fi expresia cea mai credincioasă și cristalizată a poporului românesc.

Bărbații cari se adună mâne închipuiesc poporul românesc, cu toate nuanțele lui particulare și provinciale, cu toate deosebiri de gândire, de temperament și de concepții politice cari însă toate se topesc în marea solidaritate a aceluiaș ideal, a aceloraș aspirații naționale românești. Acelaș dor și acelaș gând îi însuflețește pe toți, acelaș vis neîmplinit îi mână pe toți ca o nălucă sprinteră, acelaș gând care l'a mână pe neînfricatul episcop Inocențiu Micu-Claib în prăpastia pierii, pe Horea și Cloșca supt roata dela Bălgrad, pe Iancu în noaptea dureroasă a nebuliei, pe Andrei Șaguna la treptele tronului împărătesc, pe acei zeci de mii de ostași anonimi ai răscoalelor noastre în moarte, pe acele sute de bărbați cari și-au părădit forțele și sănătatea în temnițe ungurești.

Și iată episcopul Micu a murit, Horea a fost zdrobit, Iancu s'a stins în întunecul neștirea și mii și mii de oameni au pierit pentru acelaș mare și sfânt ideal, toți s'au petrecut, dar gândul, idealul lor a rămas neînvins, el dăinuiește și învie veșnic ca un Fenix vrăjit pentru noi, ca o stafie înfricoșată pentru vrășmașii noștri.

Viața lui e veșnică, el este nemuritor ca însuși poporul nostru, ca și dreptatea cauzei lui.

Iată-l acest gând iarăși înviiat și mai puternic, mai biruitor în noi decât ori când, înălțându-se, fălfăind ca o chemare, ca un îndemn și întărindu-se, învlnjoșindu-se, cucerind tot mai mult țărîm, tot mai multe suflete. El pătrunde în casele celor mai obidite și oropsite ființe, în colibe țărănilor, trezindu-i cu strigătul lui de luptă, punându-le platoșa conștiinței de neam, întinzându-le arma fulgerătoare a voinții de a trăi și de a se afirma. Și iată-l pe țărânul trezit, pășind cu gândul limpede, cu inima de foc, alături de capul lui, de conducătorul lui, zdrobind pe vrășmași cu arma înfricoșată a votului. Gândul acesta îl face să cunoască în viața lui materială, atât de ticăloasă, singura și cea mai mare din toate mulțumirile sufletești, mulțămirea morală a unui ideal, care ca un soare îl luminează și-i înseninează privirea întunecată, veșnic lipită de brazda pământului, el îl face să se aprindă, să se însuflețească, să iubească și să urască, să huiduiască pe trădători, să plângă cu bucurie și să sufere cu inima voioasă. El îi dă vieții sale un rost adânc, un înțeles, el este a doua lui religie căreia se închină, pentru care trăiește și moare.

În clipa aceasta când conferința dela Sibiu se întrunește, tot trecutul, toată jalea lui, toată seninătatea viitorului ce dorim ne străbate gândurile și sufletele. Simțim mai mult decât oricând trăind în gândul nostru, în conștiința noastră cu toată limpezimea lui, cu toată puterea și curățenia lui, idealul nostru național: *reconstituirea și desăvîșirea vieții naționale românești pe aceste locuri, ca o continuitate de legitimitate istorică a înflăcărtoarei vieți daco-române de acum două mii de ani, în ipostasul ei românesc de astăzi.*

În numele acestui mare și sfânt ideal pentru care am trăit și am luptat, vom lupta și vom muri, în numele lui, salutăm conferința națională din Sibiu a fruntașilor români, aducând urările cele mai bune pentru rezultatul lucrărilor ei.

Primul nostru articol de azi din nou în limba unguerească. E o a Curții de Casație, adus în procedură de »calomnie« pe care ni-l'a intentat ministrul de honvezime pentru două articole de măcel delat Pănade. Deși ministrul de ție actual a închis toate procesele și procesul acesta fiind judecat, în legii, sentința a trebuit să apară în ziarului nostru, imediat după sosirea redacției. În preajma conferinței naționale e un simptom al vremurilor prin care trecut și un memento al suferințelor îndurate și va trebui să mai îndurăm.

A 80-a aniversară a M. Sale împăratului. Cu prilejul aniversării a 80-șterii M. Sale împăratului nostru, în august a. c., trei suverani vor veni la noi pentru a-i prezinta felicitările: împăratul german al Germaniei, regele Eduard al Angliei și regele Carol al României. De cunoscută »Politische Korrespondenz« nu este decât vizita împăratului Wilhelm al II-lea și știrea se menține. Se atribuie deosebită însemnătate politică mai ales vizitei regele Eduard, monarhia noastră fiind dela noi și uniunea Bosniei în relații încordate cu Austria.

O chestiune culturală. În jurul articolului nostru de dăunăzi »Bursa Șaguna« s'a început o discuție. Toate zărele românești au început să se rostască asupra culturii științifice dela noi și asupra nivelului seminariilor noastre. Oricum valoarea adevărurilor din acel articol, scris de unul din cei mai buni cunoscători ai științelor noastre didactice și culturale, ne rămânăm că articolul nostru a avut darul de a deschide o discuție generală și acroasta siagur-ii este un merit.

Din parte-ne deschidem coloanele zăriului nostru oricărui înțimpinări scrise de oameni cu petenți și cu bună credință, zăriul nostru este o tribună de discuții publice din cari să apară adevărul.

Publicăm azi un articol din penan dlui E. Brode, de sigur unul din oamenii cei mai

pe larg »Arta poporului unguerec din comuna Kalotaszeg și din Săcuime.« Autorul acesta pornește descrierea sa cu interiorul caselor unguerești și cuprinsul lor, cu felul de a clădi o biserică națională, de a împrejmuia o casă, sau un cimitir; trece apoi la port, la simțul de ornamentație, la curiozitățile acaretelor și la alte amănunte, pururea interesante pentru a lămurii vre-o mică problemă de cultură națională. Și câte nu s'ar mai putea cita din aceste prea frumoase cărți, în cari se cuprind în cororile vecinilor noștri și, poate chiar, atâtea influențe de-ale noastre asupra lor.

Firește, acest fel de opere nu se fac decât de oameni competenți (și s'ar găsi ei cu oare-care bunăvoință!), dar necesitează și sume însemnate, iar instituțiile noastre de cultură nu dispun de mari capitaluri. Ceeace se poate face, este cel puțin pregătirea materialului de lipsă, adunarea datelor și textelor pentru viitoare monografii. Iar pentru ca să nu se mai lucreze fără busolă și să nu se tipăriască atâtea lucruri inutile, ar fi bine ca cei ce s'ar hotărâ să se îndeletnicească cu acest gen literar, să aibă în vedere un mănunchiu restrâns de idei, de cari să se conducă, un program dela care să nu se abată.

Am înalntea mea o carte, care în Germania este luată ca un punct de plecare în strângerea materialului etnografic și nu mă pot reține să nu o recomand, anume cartea lui Etard Hugo Meyer »Deutsche Volkskunde«. Lucrarea e împărțită în șapte capitole și resumă tot ce etnografii trebuie să aibă în vedere. După Meyer o bună monografie etnografică ar trebui să cuprindă: *Cap. I.* Sătul și împrejmuirea; *Cap. II.* Casa, interiorul ei, curtea și grădina; *Cap. III.* Corpul și îmbrăcămîntea; vechimea portului și schimbările lui; *Cap. IV.* Moravuri: 1) copilăria, boalele de copii, cântece de copii; 2) tineretea, jocuri, școala, lubirea, șezătorile și nunțile; 3) viața casnică, căsătoria, nașterile, slugile, vecinii, meșteșugarii, cerșetorii, ornamentele în casă, *lectura în casă*; 4) animalele domestice; 5) cum se face agricultura, aratul, seceratul, recolta etc.; 6) alte îndeletniciri în popor; 7) serviciul militar; 8) zile de repaos și de sărbătoare, credințe și superstiții; 9) raporturi cu statul și biserica; 10) boale și mortalitatea, medicina populară, înmormântarea și comemorarea; *Cap. V.* limba poporului și nuanțele dialectale; *Cap. VI.* Poezia poporului. cântecele lui, baladele, gustul teatral, glume, proverbele, jocurile de cuvinte, culegerea melodiilor;

Cap. VII. Povești păgâne, povești creștine și legende istorice. — În cadrul acestei împărțiri cape tot ce poate nota în materie etnografică și va fi bine să ne orientăm după această schiță.

Nu pot să termin aceste reflexiuni, fără să aduc aminte, că la București avem un muzeu etnografic, înființat de curând, unde se adună cu multă hărnicie obiectele, cari pot servi studiului de care vorbim. De modestia acestui muzeu nu încap vorbe, — e umilitor de puțin cuprinde până acum. De vină este însă și faptul că s'a făcut până acum prea puțin zgornic în jurul muzeului și că românii nu-și dau seama de importanța adunării la un loc a tot ce lămurit trecutul și prezentul. În presă, firește, lămurit prea puțin această problemă. Oamenii noștri nu vor să vadă că lucrurile cele mai însemnate în aparență, pentru omul de știință au valoarea lor. Și s'a făcut poate și prea puțin apel la public. Rămâne însă bine stabilit, că dacă ar avea ceva de dăruit pe seama muzeului etnografic, ar face bine să nu zăboviască, pe cum se aude, conducătorii mișcării etnografice unguerești fac tot posibilul ca să adună lucrurile de preț și din regiunile românești și să le încorporeze ei muzeului lor din Budapesta.

Numai trebuie să vă comandați mobile din Budapesta

pentru că dela **Székely și R** fabricanți de mobile în Marosvásárhely se capătă **garnitură întregă din lemn masiv pentru aranjarea dormitoarelor** și constă din 2 dulapuri, 2 paturi, 2 dulapuri de noapte cu marmoră, 1 spălător cu marmoră și cu oglindă pentru suma de **360 coroane**

Tot aceeași cu toalete în 3 părți **400 coroane.**

Mare economisire în spese de transport, pentru că întreaga garnitură se expediază franco conform tocmelii separate, în oricare parte a Ardealului. În provincia la dorință prezentăm în persoană bogata noastră colecție de mustre și servim cu prospecte și cu deseme. — Să fim atenți la fi

sați în materia aceasta și dorim ca discuția să
continuată cu același competență și cumpă-
re. Problemele culturale pot și trebuie să ne
progreseze oricând, chiar și acum, în totul agi-
at mișcării electorale, căci pentru noi ele sânt de ace-
le actualitate arzătoare ca și problemele po-
strului de ce.

— **Sanctiunea prealabilă a reformei elec-**
in **rale croate.** Banul Croației, d. Nicolae To-
osirea asicil va fi primit în cursul săptămânii viitoare
națională audiență la M. Sa. Banul va prezenta M. Sale
in proiectul de reformă electorală pentru Croația
in care a obține sanctiunea prealabilă.

Alegerile în Bosnia. «Monitorul Oficial»
inru Bosnia și Herțegovina publică circulara
ale guvernului prin care se orânduiesc alegerile pen-
80 a dieta Bosniel. Termenul alegerilor va fi pen-
in colegiul al treilea 18 Mai, pentru colegiul al
ni la 23 Mai, pentru colegiul întâi partea întâi
dăratul 28 Mai, pentru colegiul întâi partea a doua 28
ard Circulara guvernului cuprinde și dispoziții
i. De toate la procedura electorală. Listele electo-
r nu vor fi expuse în 11 Aprilie; reclamațiile se
r putea face în termen de 14 zile.

Nemaghiarii și recensământul din Sta-
le-**le-Unitate.** Ziarul slovacesc «Slovenski Dennik»
itei anunță din New-York, că senatul Statelor Unite
dela hotărât ca cu prilejul recensământului din acest au-
cu cu emigranții din Austro-Ungaria să nu mai fie tre-
ti în registre după cetățenie, ci după naționali-
e. Ei nu vor mai fi înscrși deci ca supuși
arlicstriaci și ungari, ci ca nemți, unguri, slovaci,
s'a înmâni, ruteni etc. A fost greu a se face să se
au în opte proiectul acesta de corpurile legiuitoare. În
dela nat au pledat pentru el senatorii *Oliver și Sa-*
dela *th.* Diplomația austro-ungară a încercat totul
Orbentru a împiedica vorbirea lui, dar înzadar. La
scris recensământul care va începe în 15 Aprilie se va
tori proceda după noua normă.

Hotărârea e importantă și pentru noi români,
de a ci vom ajunge în sfârșit să cunoaștem numă-
r exact al românilor emigrați în America.

Nedrepti față cu noi înșine.

De Eugen Brote.

Nu fără un oarecare resentiment s'a pu-
t citi mai zilele trecute în coloanele »Tri-
unei« judecări foarte aspre asupra stărilor
alturale ale românilor din regatul ungar.
e afirmă, adică din o parte, că »Ardealul
mănesc nu mai produce oameni din știință«,
Academia română întâmpină din cauza
easta mai mari greutăți astăzi decât în
n trecut, în căutarea după »numărul suficient
se de ardeleni și bănățeni«, și că »mulți din
serviși primiți în urmă la Academie nu aveau
ecât calități de oameni cu greutate în viața
socială sau politică«.

De altă parte se susține că seminariile
u noastre teologice ar fi școli, cari »pregătesc
ce le estul de slab și de superficial din cauza
reșle. Ose de pregătiri științifice suficiente ale pro-
sorilor« și că »absolvenții de teologie dis-
tincți un de o pregătire științifică foarte șubredă,
ca pe care nu se poate zidi aproape nimic
brios«.

Judecătorii, cari au pronunțat aceste sen-
etnografie severe, privesc stările noastre culturale
dune dela înălțimi foarte mari. Nimeni nu să în-
il și biește că poporul românesc — nu numai
pesia partea din regatul ungar — în comparare
națiunile, cari stau în fruntea civilizației,
Rele să facă încă mulți pași înainte.

Oameni de știință vom fi având puțini și
stă dir în coace și dincolo de munți; și semina-
anșele noastre teologice vor fi având cusurile
r; cine s'ar îndoi despre toate aceste?

Imprejurările însă, în cari am trăit și trăim
ne silesc, când ne facem judecători, să ră-
mânem în regiuni mai potrivite, să fim
mai îngăduitori cu un popor, care în cele
mai grele condițiuni a trebuit să-și cuce-
rească deabea eri alaltăeri o pozițiune oare-
care. Academia română, »sinteza culturii
noastre naționale«, va fi primit între mem-
brii săi bărbați, cari excelau mai mult prin
calitățile lor de oameni cu greutate în viața
socială sau politică; ea a făcut aceasta însă
în căutarea după numărul suficient de
membri din regat; pentru ce n'ar face-o
și când e vorba de membrii din afară de
regat? Nu se poate admite că astăzi ar
fi între români din regatul ungar un nu-
măr mai mic de bărbați cu studii univer-
sitare și cu pregătiri științifice decât erau
la 1866. Dacă este vorba de genii și de
talente mari, aceste atât dincoaci cât și din-
colo de munți sânt daruri ale lui Dum-
nezeu și nu produse ale școlii. Ardealul
românesc face incontestabile progrese și
pe terenul științei, și pozițiunea academiei
nu poate prin urmare să devină mai difi-
cilă față cu acest Ardeal decât este ea
față cu regatul. Ardealul românesc mai are
încă și alte virtuți, cari trag și ele la cân-
tar, chiar și atunci când e vorba numai de
știință.

În ceea ce privește seminariile noastre te-
logice, adică instituturile din cari au eșit în-
treaga noastră preoțime în trecut și în pre-
zent, judecata aspră pare și mai nedreaptă.
Cei mai mulți din profesorii acestor semi-
narii au aceiași pregătire științifică, pe care o
au profesorii universitari. Din mijlocul lor
au eșit bărbați cari și-au câștigat o reputa-
țiune ca oameni de știință; unii din ei au
făcut și parte din »sinteza culturii noastre
naționale«. S'ar putea susține despre un
 asemenea corp profesoral, la care noi am
privit totdeauna cu mândrie, că are »o pre-
gătire științifică insuficientă«, fără a comite
o mare nedreptate? Dar nici despre elevii
acestor seminarii sentința de condamnare
nu s'ar putea admite decât ca o excep-
țiune, provocată și ea mai mult prin lipsa
unui număr suficient de licee românești.

Greșit pare peste tot acest accent mare,
care să pune pe știință, și îndeosebi la se-
minariile noastre teologice. N'am vroi să
luăm nimic din importanța științei, însă edu-
cațiunea noastră și cultura noastră națio-
nală nu sânt condiționate numai de gradul
științific la care ne-am putut avânta. În is-
toria omenirii avem exemple destule cât
rău s'a putut produce în lume prin o des-
voltare unilaterală a părții științifice a cultu-
rei. Ardealul românesc și-a așezat cultura
sa, disprețuită poate de unii, pe temelii etice-
religioase. În propășirea sa acest Ardeal ro-
mânesc a ținut să rămână pe aceste temelii,
și să clădească pe ele edificiul culturii sale.
Nu se va prezenta tocmai strălucită fațada
acestei case mai modeste, vor lipsi mai ales
arabescurile »științifice«, dar în tot cazul clădi-
rea este solidă, fiindcă stă pe temelii trainice.

Mai ales profesorilor dela seminariile
noastre teologice avem să mulțămim soli-
ditatea culturii noastre. Căci din școala lor
a ieșit întreaga ceată a preoților, cari au
fost și sânt și astăzi învățătorii, povățuitorii
și conducătorii poporului.

Sântem nedrepti cătră noi înșine când
condamnăm direcțiunea culturală ce a luat-o
Ardealul românesc până acum, sau când

ne am considera înapoiți fie și numai știin-
țificește, sau când am disqualifica fie pe pro-
fesorii, fie pe elevii seminariilor noastre teo-
logice. Românii din regat se desvoltă cul-
turalicește în condițiuni, cari nu pot fi
comparate cu cele, în cari se desvoltă cul-
tura românilor din regatul ungar. Este fi-
resc ca românii din regat, mai ales în ceea
ce privește știința, să urce scara mai re-
pede decât din cei din Ungaria. Dar din
aceasta împrejurare nu rezultă încă o *infe-*
rioritate a culturii celor din Ungaria. Urma
va alege dacă cei din regat în cursul lor
mai repede nu s'au grăbit prea mult, dacă
ei nu vor fi siliți a se opri pentru a mai
face ici și colo sau chiar în temelii repa-
raturi. Vom fi cu atât mai ușor accesibili
pentru această temere când ne gândim la
marele abiz care desparte încă clasa lor
conducătoare de masele mari ale poporului.
Acest abiz va trebui să dispară, și nu prin
progresele mari în știință va dispărea el.

Să tindem tot înainte, să căutăm a în-
demna în continuu la progres, dar în ace-
laș timp să distingem bine realitatea de
aparență, să cunoaștem adevărul, și la nici
un caz să nu devenim dintr'un exces de zel
nedrepti față cu noi înșine.

Campania electorală.

Candidatul românilor în cercul II al Brașovului.

Citim în »Gazeta Transilvaniei«: De câteva zile
s'a pornit între alegătorii români din cercul II al
Brașovului o vie mișcare pentru a opune fostu-
lui deputat și candidatului actual al sașilor Sze-
rény, un contacandidat român. Precum aflăm
vre o sută alegători români dintre comercianții și
meseriașii noștri au hotărât să ofere candidatura
în acest cerc simpaticei și harnicului nostru ad-
vocat Dr. Constantin Moga. În scopul acesta ale-
gătorii români au notificat în scris președintelui
comitetului electoral al românilor din comitatul
Brașovului dorința lor, rugându-l să o aduă la
cunoștința conferinței naționale din Sibiu, spre
a obține aprobarea oficială a acestei candidări.

O declarație.

Primim dela d. învățător în pensiune Cornel
Novac din Almaș declarația, că d-sa nu face parte
din ceata celor cari au luat parte la »tâmbălaul«
din Iosășel și cuprinși de corespondentul nostru
supt indicația colectivă »Învățătorii în pensiu-
ne«. Luăm act de aceasta declarație inspirată de cin-
stea națională a dlui învățător și declarăm și noi
din partea noastră că nu ne am îndoit nici o clipă
de frumosele sentimente cari îl animează pe d-sa
întotdeauna.

Din cercul Beiușului.

Ni-se scrie: La Beiuș va candida cu programul
partidului național al muncii cunoscutul aderent al
politicei lui Tisza d. G. Rednik, suprefect în Vașcău.
Între românii din cerc domnește o mare zăpăceală. În
popor însuflețirea pentru fostul deputat al cercului
păr. Lucaciu, trezită la alegerea trecută — nu s'a stins.
»Conducătorii firești« — preoții și învățătorii — însă
au o atitudine șovăitoare. Sînt mulți cari își spun cu
o liniște revoltătoare, că își vor face datoria îndem-
nînd poporul să sprijinească pe candidatul național,
dar nu se vor expune primejdiei de a-și pierde pînea
votînd înșși contra candidatului guvernului. Sînt
preoți, cari au dat declarație în scris, că vor sprijini
pe candidatul guvernamental. (La nevoie voi servi cu
nume!) Se simte efectul demoralizător al pîlei părin-
telui vicar Mangra, care candidează la Ceica cu pro-
gram tiszaist. Se prevede, că vor fi mulți preoți și
învățătorii, cari vor vota cu stăpînirea tîind astfel cele
din urmă fire ce i-au legat de popor, care îi va privi
ca înstrăinați, ca slugi și simbrași ai guvernului, cum
sînt priviți de pildă notarii. Ar fi cu cale ca toți con-
ducătorii, mai mulți ori mai puțin »firești«, să înceapă
de pe acum agitația electorală, cu atât mai virtos, că
d. Rednik se bucură în cerc de o popularitate perso-
nală destul de însemnată.

Să nădăjduim că poporul trezit va duce steagul la
izbindă în ciuda unelturilor celor ce s'au făcut trădă-

tori pentru favoruri personale mai mari ori mai mici, și în ciuda corupției și teroarei stăpînirii, cari vor fi mai mari ca ori și cînd.

Se zvoneste, că și kossuthiști vor pune candidat în persoana vestitului Salusinszki, pe care l-ar sprijini ungurii din Târcaia, Feniș și Negru și meseriașii unguri din Beiuș.

Adresăm tuturor romînilor de bine din cercul electoral al Beiușului o caldă și sfîntă chemare.

La luptă!

Iar pe cei lăpădași îi vom învrednici de disprețul nostru.

Muzeul „Asociației“.

— Raport citit în ședința comitetului central din 10 Martie 1910. —

Onorat Comitet Central!

La 1 Ianuarie a. c. s'a împlinit anul de când am primit însărcinarea de-a îngriji de sporirea și aranjarea colecțiilor din »Muzeul istoric și etnografic al Asociației«. Pentru orientarea on. comitet central și a publicului care se interesează de soarta acestei instituții naționale, îmi permit a prezenta un raport amănunțit despre lucrările ce le-am putut săvârși până la sfârșitul anului 1909.

Vol vorbi mai întîi despre lucrările de înzestrare, iar pe urmă de cele de aranjare și catalogare ale Muzeului.

I. Inzestrarea Muzeului.

În numărul II/1909 al revistei »Transilvania«, am scris un articol, în care am arătat că zidirea unui palat, în odăile căruia s'au adunat la întâmplare câteva sute de obiecte nu înseamnă încă a avea un Muzeu, ci numai dorința de a-l avea. Am stărut, în câteva cuvinte, și asupra lipsel mijloacelor materiale ale »Asociației« pentru a angaja mai multe persoane, cari să cutriere în urile românești, ca să adune sistematic și continuu și ca să cumpere obiecte pe seama Muzeului. Am făcut deci un apel către despărțămintele »Asociației«, către preoți, învățători și către toți cărturarii noștri să înceapă a aduna tot felul de obiecte vechi și de artă și să le trimită pentru Muzeu. Pentru orientarea celor ce s'ar hotărî să contribuie la complectarea colecțiilor privitoare la trecutul nostru și la etnografia românească, în acest articol am făcut și un îndrumar, însoțit de ilustrații, înșirînd sistematic obiecte ce trebuiesc adunate pentru Muzeu. Îndrumarul e alcătuit pe baza studiilor ce le-am putut face într'un timp așa de scurt și cred că e destul de complet ca început.

Acest articol din »Transilvania« a fost reproduș de mai multe ziare dela noi, așa că a trezit în cercuri largi interesul față de instituținea noastră. În luna Maiu anul trecut, On. Prezidiu a adresat o circulară către toți directorii despărțămintelor »Asociației«, în care li-s'a atras atențiunea asupra apelului și îndrumarului din »Transilvania« și au fost invitați să aranjeze expoziții etnografice, cu ocazia adunărilor cercuale, dela cari obiectele mai prețioase să le rețină pentru Muzeu. Ca să atragă atențiunea membrilor »Asociației« asupra muzeului, au fost rugați să cetească la adunările cercuale în întregime articolul din »Transilvania«. Pe lângă aceste am purtat corespondențe particulare cu mai multe persoane cari s'au arătat aplicate a se ocupa cu adunarea de obiecte, dându-le sfaturi și îndrumări cum să lucreze.

Rezultatul acestor străduințe, spre marea mea bucurie, a fost destul de mulțumitor. Mai multe despărțăminte au citit articolul din »Transilvania« la adunările cercuale, altele au făcut apeluri către membri din despărțăminte, rugându-i să adune obiecte, iar câteva despărțăminte, cu ocazia adunărilor cercuale, au aranjat expoziții etnografice sau expoziții de țesături și cusături. Despărțămîntul Blaj a aranjat, în comuna Șoroștin, iar despărțămîntul Cluj, în comuna Feneșul-săseș, câte o expoziție de cusături și țesături. Expoziții etnografice s'au aranjat în despărțămintele Bran, Năsăud și Sebeș, dela cari am primit mai multe obiecte și anume: Dela expoziția desp. Năsăud, aranjată în Ilva-Mare, d-șoara Letiția Slăvoacă ne-a trimis gratuit 24 de obiecte, dintre cari mai ales două sînt foarte rari și foarte prețioase: o cană verde cam de prin 1700 și o

cană colorată din 1812, cari se foloseau pentru »mied«, o băutură făcută din miere. Mai amintesc un »pieptar verde mătăsit« de prin 1812-40 și o cutiuță luerată dintr'o singură bucată de lemn de frasin și încrestată, veche de vre-o 70—80 de ani. Toate obiectele sînt amănunțit descrise de d-șoara Slăvoacă. D. Gheorghe Babeș, directorul desp. Bran, ne-a trimis 31 de obiecte dintre cari 12 gratuit, iar 19 pentru suma de 97 cor. Foarte prețioase sînt cele 6 ii femeiești vechi între 80 și 100 de ani. Dela expoziția despărțămîntului Sebeș, aranjată în comuna Cut, d-na Hortensia Ludu din Sebeș ne-a trimis gratuit 53 de obiecte, dintre cari mai prețioase sînt o parte a cătrîntelor și a ștergarelor.

Dintre obiectele adunate și donate Muzeului de particulari amintesc pe cele 20 trimise gratuit de doamna Olimpia Damian din Brad, despre cari am vorbit și în »Transilvania« Nr. III 1909. Cărțile vechi adunate de d sa sînt cele mai prețioase; cuierul de lemn făcut dintr'o singură bucată de lemn deasemenea e o raritate; apoi iconița de lemn dăruiată de dnul Valer P. Comșă, preot în Copăcel (Făgăraș), fruntariile de moară, sculptate, dăruite de d. Ioan Hanzu din Căcova; fotografiile de porturi în colorii dăruite de d. Enea Hodoș; 646 monete, dăruite de societatea »Andrei Șaguna« din Sibiu; 66 monete dăruite de Dr. Aurel Novac, deputat și 35 de scrisori originale ale dlui Ioan Slavici din 1865—74 dăruite de dna Maria Cloran din Rășinari. O deosebită mențiune merită admirabilul album de țesături și cusături întocmit de d-șoara Minerva Cosma, care a binevoit a dărui originalele pe seama Muzeului.

Eu însumi am îmbogățit colecțiile Muzeului cu peste 200 de obiecte, dintre cari amintesc, ca foarte prețioase furcile de tors, bățele ciobănești, o'ăria din Rășinari și țesăturile din Banat.

În cursul anului 1909, colecțiile din Muzeul »Asociației«, s'au înmulțit în total cu peste 1100 de obiecte, ceea ce cred că e un fapt destul de îmbucurător, mai ales avînd în vedere că pentru toate a este obiecte »Asociația« a cheltuit numai nelsemnata sumă de 286,40 cor.

Lucrările pentru înzestrarea Muzeului se continuă și în acest an cu aceeași străduință. La sfârșitul anului trecut, în circulara adresată d lor directori al despărțămintelor l-am invitat din nou să adune obiecte pentru Muzeu și să aranjeze expoziții etnografice cu ocazia adunărilor cercuale. Despărțămîntul Lăpușul-unguresc a și luat dispoziții pentru aranjarea unei asemenea expoziții și sper că și la adunarea generală din Dej vom putea admira și expoziție etnografică.

II. Catalogarea și aranjarea muzeului.

În raportul pe care l-am prezentat în ședința on. comitet central din Martie trecut, am spus în ce stare am găsit colecțiile din Muzeu și am descris amănunțit toate lucrările de curățire ce am fost silit să le fac, ca să scap o parte a obiectelor de distrugere. Abia după terminarea acestor lucrări m'am putut gândi la inventarierea și catalogarea obiectelor, pentru a putea constata ce se află în Muzeu. Munca aceasta mi a dat foarte multă bătaie de cap, neavînd nici o experiență în această privință.

A trebuit să consult cărți scrise de specialiști și să cercelez mai multe muzee pentru a-mi face o idee lămurită cum trebuie să fac inventarierea și catalogarea dela început pe baze științifice și statornice, fiindcă conștiința mea nu mi permitea să fac un lucru superficial și numai de mîntulală. Am fost la muzeele din Sibiu, la Muzeul de artă națională al dlui Tzigara-Samurșă din București, dar în aceste n'am putut afla ceea ce căutam.

M'am dus deci la muzeul etnografic din Budapesta, unde, în sfârșit, cu o amabilitate și bunăvoință rară, mi-s'au arătat toate tainele lucrărilor dintr'un muzeu etnografic, așa cum se practică astăzi pretutindeni. Bineînțeles că în cele 5 zile, cât am putut jertfi pentru acest studiu, deși tot timpul cât era deschis Muzeul, mi am dat osteneala să învăț cât mai mult, abia am putut câștiga o orientare generală asupra felului cum se conservă, cum se inventariază și aranjează obiectele dintr'un muzeu. Trebuie să mărturisesc că am rămas cam surprins de greutatea și mulțimea lucrărilor ce vedeam că mă așteaptă la Muzeul nostru, pe cari dacă nu le cunoști nu-ți poți da seama de ele.

Munca cea mai grea și mai migăloasă parerea diferitelor obiecte pentru a le apăsa molii, de carii, de rugină și de mușcături cari noi fără ajutorul personalului și de necesar nu o putem săvârși. Toate categoriile de obiecte (lemnăria, ferăria, țesături etc.) își au lă lor special de preparare pentru a fi păstrate în muzeu. Conservarea anticității lor chiar proceduri chimice complicate. Eu gândit în primul rînd la desinfectarea țesăturilor și hainelor, de cari avem mai multe în muzeu cari erau mai atacate de molii. Spre acest scop am făcut o ladă mare, după modelul celui din muzeul din Budapesta, în care am pus un rînd, aproape toate obiectele atacate de desinfectându-le cu carbon sulfurat. Cu ajutorul acestei substanțe am reușit să stărpesc cu ușurătate molii prin o curățenie continuă a colecțiilor din muzeu în stare bună. Au mai să fie preparate celelalte categorii de obiecte (mai ales ferăria și lemnăria), cari se vor face și mai târziu.

Pe urmă am început lucrările de catalogare. Spre acest scop am făcut un inventar și un planșă tipărituri pentru catalogarea pe fișe și un planșă de intrare, însoțit de un indice alfabetic.

Mai amintesc, că cunoștințele mele despre lucrările din Muzeu le-am complectat cu călătoria ce-am făcut-o în Germania, în Octombrie trecut, când am vizitat muzeul etnografic din Franckfurt a/M., vestitul Germanisches Museum din Nürnberg, Deutsches și Nationales Museum din München.

Până la sfârșitul anului 1909 s'a terminat catalogarea pe fișe a obiectelor din Muzeu, de cărțile vechi și manuscrise. Aceste din urmă vor trebui să formeze o secție a Bibliotecii »Asociației«, în localul căreia le am și așezat.

Cu sfârșitul anului 1909 sînt catalogate pe fișe 1821 de obiecte. Numărul obiectelor din Muzeu, împreună cu colecțiile numitice, cu fotografiile și cu mineralele se ridică la 4000 (numai monete sînt aproximativ 1500).

Afară de aceste obiecte, în Muzeu se află și 15 păsări și diferite țesături, cari sînt protejate »Reuniunii Române de agricultură din Sibiu«.

Lucrările de catalogare se vor continua în cursul acestui an.

În ce privește hotărîrea adunării generale din Octombrie trecut de a se redacta și tipări catalog al Muzeului, am onoarea a raporta înaintea de a se complectă și mai ales studiul tematic colecțiile din Muzeu, un asemenea lucru nu se poate face și nici nu e de lipsă, publicul ce vizitează Muzeul, obiectele fiind bine se poate ușor orienta. Ceea ce trebuie să se facă, însă, e să se descrie și să se publice în »Transilvania« reproduceri fotografice după obiectele mai prețioase și mai interesante în Muzeu. Acest lucru sper că îl vom putea face în numerile viitoare din »Transilvania«.

În ședința din Noembrie trecut am învitat on. comitet central că din prilejul ultimei adunări generale am aranjat provizor colecțiile din Muzeu, împărțindu-le în următoarele grupe: Lemnăria și ocupația țaranului nostru, țesături și obiceiuri și III industria de casă. Acest prilej am fost silit să fac mai multe reparări, rame și unele reparaturi la dulapurile trine. Pentru lucrările de catalogare și aranjare ale Muzeului s'a cheltuit suma de 580 cor și 40 fileri.

Aceasta este activitatea ce am putut săvârșura în cursul anului 1909 pentru Muzeul »Asociației«.

Ca încheiere, îmi permit a mai aminti că am ocupat și cu câteva studii de interes etnografic asupra etnografiei, arătînd dezvoltarea științei și însemnătatea ei pentru cultura popor. Am în pregătire un studiu despre »Poporul maghiar«, pe baza lucrării dlui Dezsó »A magyar nép művészete« (în 5 mări, dintre cari până acum au apărut două) și alt studiu despre »Arta poporului săsesc«, publicat în revista dlui Victor Roth, »Geschichte des Deutschen Bauern in Siebenbürgen« și în lucrările dlui Sigerius. Totodată mă

...narea materialului pentru un Album de por-
le ap... românești din Ungaria, pe care am de gând
ucega... public supt auspiciile »Asociației».
si la... Transilvania») Oct. C. Tăslăuana.

Lupta în cercul Radnei.

D. Vasile Goldiș la Bârzava.

Insuflețire viforoasă.

Aderenții lui Tagányi huiduiți.

„Pacea satelor de pe valea Murășului, dela
ândrului și până la Zam, e răscolită de
agitație electorală, care aruncă poate, va-
ri mai mari și mai întăritate decât în toate
celelalte cercuri românești. Au năvălit ho-
ște asupra cercului o ceată de hăitași ai
candidatului guvernamental Tagányi și cu-
peră satele năimind sufletele cu bani și
cică și terorizându-le cu baioneta. Au re-
viat iarăși vremile, când notarii de pe sate
atitudini de Napoleoni și răzimați pe
terea baionetelor pun stăpânire volnică
upra libertății alegătorilor, răspândind pre-
tendenți teroare și corupție. Crășmele evrei-
sânt iarăși teatrul desfrâului animalic și
lbătăcia jandarmilor e iarăși la largul ei.
Dar oricâte silinți ar depune haitașii gu-
namentali, însuflețirea crește tot mai vi-
oasă printre alegătorii români și nu e
tere lumească ca e să smulgă din mâ-
le lor steagul aspirațiilor noastre națio-
le. Graiul de foc al candidatului nostru
țional aprinde și întărește pretutindeni
sufletele și drumul d-sale prin cerc e un
levărat triumf.

Preoții și învățătorii noștri sânt la înăl-
me peste tot locul, săvârșind o neîncetată
ostolie pentru izbânda flamurei române-
i. Ei veghiază neadormiți, ca să abată la
mp și să zădărnicească toate ispitele duș-
manilor și ca să readucă în tabăra româ-
ească pe cei răpiți de valul corupției.

Eri, Duminecă, au avut loc două adu-
nări electorale în cerc: una la Bârzava,
unde și-a desfășurat programul d. Vasile
Goldiș și una la Radna, unde la adăpostul ba-
ionetelor și al autorităților, ne-a călcat hoște
oasă candidatului guvernamental, Tagányi,
căreleclit Tocană, tocana și rachiul fiind ar-
tumele cu cari atentează la mizeria ale-
gătorilor români. Și pe când la Bârzava
am spumegat o însuflețire cuceritoare, în
Radna a clocotit revolta și desfrâul patimi-
or urite.

Triumful de la Bârzava.

Mândrii noștri bârzoveni au avut eri Dumi-
necă o zi de îndoită sărbătoare, căci au găzduit
cu largă inimă românească, o zi întreagă, pe iu-
ditul lor candidat d. Vasile Goldiș și au putut
să poștească cu acest prilej de însuflețire, și pe
frații lor din satele învecinate, ca să se întărea-
ască împreună în nădejdea izbânzii.

D. Goldiș a vizitat la casele lor pe toți alegă-
torii și a ascultat liturghia în amândouă biseri-
le românești din localitate. În sulta dlui Goldiș
erau dd. Vasile Popovici, preot gr. or. în Bârzava,
dlui Tatar, preot gr. cat. în Bârzava, Nica, preot
în Bătuța, Petrilă preot în Conop, Musca, preot
în Govășdia, Males preot în Belotint, Vișoi, preot
în Chelmac, Maci preot în Căpruța, R. Bogoevici
funcționar la »Victoria» în Arad, M. Popovici,

funcționar la »Victoria» în Arad, I. Popovici,
preot în Bârzava, Macavei preot în Dămbrăvița,
Turcu, preot în Vărădia, Bogoi, învățător în Be-
lotint, Pleș, învățător în Bârzava, Fărcaș, învă-
țător în Bătuța, Bogdan, învățător în Belotint,
Turcu, contabil în Soborșin, Cristea, învățător în
Bârzava, Caba, învățător în Conop, Neagota, în-
vățător în Govășdia, Goldiș, învățător în Bârzava,
Moldovan, comerciant în Govășdia, Taran, com-
erciant în Vărădia, Hodis, comerciant în Ber-
zova ș. a.

Pretutindeni d. Goldiș era însoțit de urale și
ovații entusiaste.

După amiază a sosit cu trenul accelerat și po-
pularul deputat al Șiriei d. Dr. Ștefan C. Pop,
fiind și d-sa întâmpinat c'un entusiasm viforos
de țărani cari inundaseră în ceasurile după amiază
toate străzile. Oaspeților li-s'a dat o masă co-
picioasă în casa ospitalieră a dlui Pleș, învățător
în localitate.

Adunarea a avut loc la ceasul 3 și jumătate,
în piața largă din fața bisericii greco-orientale.
Alegătorii din satele Bătuța, Dămbrăvița, Conop,
Vărădia, Căpruța, Govășdia și Bârzava, în număr
de aproape 2000, au cuprins toată întinderea
pieții și și curtea spațioasă a bisericii. O mare
luminosă de sumane albe, întrerupte numai în
două puncte de mantalele negre ale jandarmilor.

Apariția dlui Goldiș și Șt. Pop a fost salută-
cu izbucniri prelungi și repetate de urale și ovații.
Poate niciodată, acești măștri ai oratoriei noastre
populare, n'au avut un succes mai strălucit ca la
adunarea din Bârzava. Ei au reușit să smulgă
din sufletele ascultătorilor accente de o țârlă rară
și să stârnească o însuflețire vijelioasă. În sute
și mii de ochi strălucea lacrima mândriei, a re-
voltei, a durerii și a dorului de o înălțare din
starea de batjocură, umilire și ocară, în care a
ajuns neamul nostru, — bătut de urgia tuturor
stăpânilor.

Vreme de două ceasuri, cât au cuvântat dd.
Goldiș și Pop însuflețirea sporea mereu și ea a
atins o culme cum arare s'a văzut.

Nu ne-a fost dat însă să ne îndepărtăm cu su-
fletele stăpânite de raza însuflețirii adânci și cu-
rate, căci ticăloșia care a serbat orgii la Radna,
a venit să tulbure și frumoasa manifestație dela
Bârzava. Încă pe când vorbea d. Goldiș apărură
pe drumul de țară, în preajma locului nostru
de adunare, câteva trăsuri încărcate cu bețivani gă-
lăgioși, cari agitau în urlete însălbătăcite de al-
cool steaguri roș-alb-verde cu inscripția »Éljen
kéviselőjölökünk Dr. Tagányi!». Pe urmă mai
sosită alte vre o 12 trăsuri în șir, venind dinspre
Radna, încărcate așderea cu oameni abrutizați
de alcool și toate s'au oprit apoi în preajma
adunării noastre, desigur oprite de cătră slujbașii
cari purtau de-alungul satelor acest convoi lu-
gubru al celei mai respingătoare dejosiri ome-
nești, cu o vie batjocură la adresa demnității ne-
mului nostru.

Sute și mii de pumni se încheșară supt im-
pulsivitatea aceluiași sentiment cutropitor al re-
voltei și rușinii, și fețele tuturor se încrustară
de convulsivitatea aceleiași dureri sfâșietoare. Un
uragan de batjocuri izbucni din piepturile mul-
țimei, care se îndreptă acum tumultuoasă spre
trădătorii din trăsuri. Nu mai era chip ca dd.
Goldiș și Pop să ție locului mulțimea și zadar-
nice au fost toate opintirile celorlalți cărturari de-a
opri valul întăritat.

Prevăzând primejdia ce amenința pe cei din
trăsuri jandarmii se postară repede în fața lor,
agitându-și spre mulțime baionetele. Mare ne-a
fost însă mirarea, când, ajunși în preajma trăsuri-
lor, auziam același strigăt repercutându-se în
gurile »papricașilor», același strigăt care ne anima
pe noi, strigătul: Trăiască Vasile Goldiș!

Cei din trăsuri erau în mare parte băleți în-
conșienți și țărani a căror mustră nu trada call-
tatea de alegători. O grindină de batjocuri se
deslănșă asupra lor și jandarmii n'au putut să i
ferească de ploaia de scripsă ce-i ajunse pe »pa-
pricași». Intenția slujbașilor era, vădit, să pro-
voace o încăierare sângeroasă și se părea că
din clipă în clipă un sfârșit fatal amenința succesu ino-

stru. A învins însă spre fericire trezvia și cumîn-
țenia țărănilor noștri.

Într'un târziu trăsurile fură pornite și imbeci-
lul notar Farkas, sufocat de otrava năcăzului că
nu l-a reușit intenția drăcească a aruncat un ou
clocit în mulțimea alegătorilor noștri. Un nou
uragan de batjocuri izbucni în tabăra noastră și
cui se smuncia spertați impleticind în picioarele
lor pe-un biet nenorocit doborât din trăsura de
povara vinarsului. Și dat i a fost zilei de ieri să
n'apue fără un moment de vesele, după atâta
sbucium și mânie.

Desmeticit de potcoavele ca-lor nenorocitul iz-
bucni:

— Trăiască Vasile Goldiș!
Un freamăt de ilaritate străbătu mulțimea, care
acum era cea mai veselă după ce izbucnise să și
descarce amarul.

Liniștea se reinstăpâni apoi încet încet și șiruri
lungi de trăsuri începură a se prelinge de-alungul
drumului de țară, ducând pe bunii noștri țărani
pe la vetrele lor, prin satele din împrejurime.

Un grup de fiicăi voinici cerca să se dumi-
rească, la un colț de uliță, asupra celor întâm-
pate și auziam cum se prindeau unii cu îndâr-
jire, că vor răzbuna ei rușinea ce le-au făcut-o
»papricașii».

»Fiicăii trebuie să fie stegarii noștri — le-a
zis d. Pop — și ei au datorii de a veghia asu-
pra cinstei satelor lor». Simțeam acum o învio-
rare adâncă, văzând cum frumoasa vorbă a dlui
Pop a fost ascultată.

De cătră seară ne-am întrunit cu toții la casa
primitoare a dlui Iuliu Tatar preotul gr. cat. al
Bâzavei, unde am petrecut câteva clipe senine,
încântați de triumful zilei.

Cu acceleratul dela orele 8 dd. Goldiș și Pop
au plecat apoi cătră Sibiu, ca să ia parte la
conferința națională.

Tămbălăul dela Radna.

Hăitașii lui Tagányi au cutreerat zilele de a-
rândul toate satele din cerc, ducând peste tot
locul corupția banului și a rachiului, iar unde a-
ceste mijloace se dovedeau insuficiente, ei au re-
curs la argumentul baineții și al amenințărilor
de tot felul. În chipul acesta ei au izbutit să
puie stăpânire murdară pe vre-o câteva sute de
oameni săraci, în parte covârșitoare fără drept
electoral, pe cari i-au transportat apoi căușiți de
alcool, la Radna, parte în trăsuri, parte cu trenul.
Naufragiatul tuturor campaniilor din deceniul din
urmă, — omul care s'a făcut caraghios prin me-
nia lui de a-și pune candidatura în cercuri ro-
mânești, — Tagányi, a avut astfel un public
care i-s'a potrivit de minune.

Cel dintâi care și-a ridicat cuvântul la tămbă-
lău a fost notarul Tomuța din Vărădia, care —
știm de mult — aduce cele mai imbecile ser-
vicii politice contrariilor noștri. Neamul românesc
l-a izgonit de mult, cu scârbă, din sânul său.

Dar n'a putut să îngame în tihnă stălcita lui
românească, căci bravii rădnani l-au întrerupt
mereu, poțindu-l să nu spuie neadevăruri. N'a
putut să vorbească nici Tagányi, căci îndată
ce s'a ridicat, a izbucnit din zeci de piepturi:
Trăiască Vasile Goldiș! Erau inimoșii rădnani,
cari erau hotărâți să-i arate dlui »Tocană», că
poporul românesc nu-l vrea și că, dacă n'ar fi
păzit de baionete, ar fi avut prilej să se con-
vingă în mod nemijlocit de simpatiile românilor.

Suprefectul Radnei, Salacz se adresă furios
candidatului de preoție, dlui Vasile Groza, pro-
vocându-l să mulcomească pe manifestații. D.
Groza i-a răspuns însă foarte corect că:

— Să respectăm libertatea de convingeri!
Salacz asmută numai de cătră jandarmii:
— Üsétel öket mint a kutyák! (Dați în ei ca
în câii).

Atâtea le-a trebuit jandarmilor. S'au năpustit
însălbătăciți asupra manifestațiilor, izbându-i cu
paturile puștilor. Manifestanții au fost nevoiți să
se retragă.

Au fost băluți de jandarmi Nicolae Crișan și
Iernescu, fiicăi din Radna. Vre o 8 inși au fost
arestați, dar la intervenția dlui avocat Dr. Eugen
Beleş ei au fost puși în libertate.

Gulere și manșete mai frumoase cură-
tește fabrica de spălat cu aburi — U N I Ó — Kluj—Kolozsvár, Ferencz József-út 102.
Telefon Nr. 395. —
Lucrările din provincă dacă trec peste 5 cor. le retrimite franco.

Azi, Luni, au fost ascuțiti de cătră jandarmi vre-o 20 de manifestanți. Ei sânt apărați de d. Beleş și vor face recurs contra volnicului slujbaş Salacz prin comitetul central de apărare din Arad.

Va avea Tagányi succes și mai abilit!

»Tocaniștii« huiduți în Miniș.

Din Miniș ni-se vestește următoarele: Eri, când un tren ducea pe câțiva alegători români rătași ai lui Tagányi, spre casă, trecând prin comuna noastră au fost atacați de poporul din Miniș. Bravii minișeni în însuflețirea lor fără margini nu și au putut înfrîna revolta pentru ticăloșii cari au trecut prin comuna lor. Au primit pe Tocaniștii cu huiduieli, cu ouă clocite. Trenul se oprise pe o clipă în stațiune. Minișenii au smuls steagurile lui Tagányi de pe vagoane, le-au rupt, le-au făcut tot zdrențe cu cuțitele, apoi au dat foc la zdrențe. Au fost nimicite vre-o trei steaguri. Un ungar voise să apere un steag, dar un minișan îl izbi cu coada steagului de-i trecu pofta.

Bieții români tocaniști, beți și demoralizați s'au retras în vagoane ca niște șoa-reci fricoși și au cerut să plece trenul numai de cât. Un ungar observă că nu se încrede nici în ei căci beau și mămâncă din banii lui Tagányi, dar la alegere votează pe Goldiș. Trenul a plecat, fluerând și el a pagubă.

Minișenii au rămas amenințând cu pumnii după el. Apoi s'au retras și au cântat mai multe cântece. Pretutindeni în comunele de-aici e o însuflețire fanatică pentru d. Goldiș; numai cei vre-o câțiva români tocaniști se căiesc pe-acasă, ascunși căci li-e rușine să se ivească pe stradă. Curentul însuflețirii naționale cuprinde ca un vifor tot cercul și va mătura în ziua alegerii lepădurile și străinii. Reușita noastră e sigură și Tagányi nu va fi ales măcar de și-ar cheltui toate milioanele.

Congresul votului universal.

— Situația politică. —

În Budapesta ieri a avut loc congresul votului universal, pe care l-am anunțat și noi. Adunarea a avut un succes deplin. Toți oratorii s'au declarat pentru votul universal, chiar și profesorul Kmety, care a făcut unele rezerve.

Contele Apponyi sugrumătorul școalelor românești, a adresat alegătorilor săi din Jászberény o lungă scrisoare deschisă. După dânsul situația de azi nu-i decât o nouă fază a luptei istorice de 400 de ani a »națiunii« pentru neatarnarea țării. E interesant însă că el atribuie căderea coaliției înrîuritelor politice panaustriace, cari au triumfat fără să învingă însă »națiunea«. Națiunea ar fi învinsă numai atunci dacă urcarea contingentului militar s'ar putea face cu nesocotirea revendicărilor ungurești.

Congresul votului universal.

Budapesta, 4 Aprilie. Congresul votului universal de ieri a fost impozant și a reușit deplin. Au participat muncitorii în număr foarte mare. Oratorii, *Kmety, Vázsonyi, Eötvös* și alții au vorbit pentru votul universal.

La cuvântarea lui *Kmety* s'a produs un incident. *Kmety* a spus că nu e contra votului universal, dar se pot aduce argumente contra introducerii lui în Ungaria. Publicul atunci l-a somat să nu mai continue. *Havass Rezső*, unul din organizatori, s'a dus la *Kmety* și l-a înduplecat să nu mai vorbească. *Kmety* a încheiat declarându-se aderentul votului egal și secret.

Președintele baroului advocaților din Budapesta, în numele tuturor advocaților din capitală, s'a declarat pentru votul universal. Fostul deputat *Lendl Adolf* a prezentat pe urmă o moțiune pentru votul universal care a fost primită cu însuflețire.

Scrisoarea contelui Apponyi.

Contele Apponyi a adresat alegătorilor săi din Jászberény o scrisoare deschisă.

Autorul se ocupă mai întâi de cauzele crizei. Spune că ea nu-i decât una din multele crize cari se repetă de 400 de ani și se vor repeta câtă vreme nu va exista o armonie între vederile dinastiei și națiunii asupra instituțiilor de stat ale Ungariei. Compromisul nu a fost decât o formulă menită să împace două idei diametral opuse, ideea statului suveran unguresc și ideea monarhiei unitare austriace. Compromisul cuprinde și iel echivocul acesta. Idei străine de ideea ungurescă au fost introduse în politica ungurescă, cum e dogma unității economice a statului.

Criza a început încă la desbaterea proiectelor militare din 1889. Armistițiul din 1906 nu și-a atins scopul, căci nu s'a putut realiza nici reforma electorală în sens »național« unguresc, nici o soluțiune a chestiilor litigioase între coroană și națiune. În chestia băncii s'ar fi putut realiza o înțelegere în sinul cabinetului, dar tratativele între membrii lui nu au putut fi isprăvite. Politica de compromise ar fi fost o binecuvântare pentru națiune, dar înrîuritele panaustriace a zădărnicit o pe lângă coroană. Căderea cabinetului a fost triumful ideii panaustriace. Națiunea însă nu-i învinsă, căci numai atunci ar fi bătută, dacă urcarea contingentului militar s'ar putea realiza cu nesocotirea dorințelor națiunii.

Națiunea și-a menținut vechile-i poziții, dar sentinela care le ținuse ocupate s'a împrăștiat. Noul guvern nu poate crea armonia, căci menține contradicțiile fără a le da o soluție. Pentru aceea contele Apponyi rămâne la politica d' lui *Kossuth* și roagă pe alegători să-l sprijinească.

Contele Andrassy candidat la Cașovia.

Contele Andrassy a fost proclamat de partidul guvernamental candidat la Cașovia, fără programul unui partid. Fostul deputat *Hammersberg* a declarat în numele partidului kossuthisth că partidul dorește să se sprijinească candidatura contelui Andrassy.

INFORMAȚIUNI.

ARAD, 4 Aprilie n. 1910.

— **Accidentul fatal al aviatorului francez Leblanc.** Se anuță din San-Sebastian, că aviatorul Leblanc cu toate că timpul n'a fost favorabil, a încercat să facă o ascenziune cu aeroplanul său. Dânsul s'a menținut deasupra mării mai mult timp, dar deodată motorul s'a stricat, iar aeroplanul a căzut în jos lovindu-se de-o stâncă. Aviatorul a murit imediat. Aparatul s'a sfărâmat. Leblanc a fost unul dintre cei mai renumiți aviatori francezi. La concursul de aviațiune din 1905 dela Ardennes dânsul a câștigat premiul al III-lea. La concursul din Helio-polis a câștigat premiul II de distanță parcurgând 143 km.

— **Descoperirea unui atentat la viața regelui Petru.** »Politika« din Belgrad află din Plevna, că s'a pus la cale un atentat contra regelui Petru cu ocazia reînțoarcerii lui din Rusia. Anarhistul rus *Leonida Seromatnikov*, înaintea plecării regelui Petru a sosit la Reni și s'a îmbarcat pe un vapor maghiar care a plecat la Samovl. Poliția bulgară ariând despre acest atentat, a luat toate măsurile pentru ca atentatul să nu fie executat.

»Politika«, a aflat această știre din anturajul regelui Petru, care l-a însoțit în călătoria lui spre Petersburg.

— **Cântăreții vienezii la București.** Se comunică din Viena că Reuniunea de cântări a

funcționarilor căilor ferate austriace din soli în curând la București și va da un la Ateneu. Sala Ateneului a și fost pentru acest scop.

Regretatul Dr. *Lueger*, care s'a întors aproape de această călătorie a reuniunii țării, intervenise la timp pe lângă persoanele petente din România. În urma acestei intervențiuni reuniunea a fost înștiințată din România oficial că d. prim-ministru *Brătianu* căi *Vintilă Brătianu* vor lua toate măsurile primirea cântăreților austriaci. La această cursiune vor lua parte peste 200 de pe între carl 136 cântăreții și cântărețe.

— **Cometa Halley.** Am anunțat că în Bosnia D'rul *Schönfeld* a văzut cu ochi în nori, la 6 ceasuri și 4 minute, în ziua de Martie, cometa lui Halley în formă de mazăre.

Lucrul e cu puțință, zice D-ru *Heinrich* dela 10 Martie st. n., cometa nu se mai vede din pricină că intrase în razele sale. E puțință ca să fi început a se vedea în București înainte de răsăritul Soarelui. Atâta de gândit că trebuie să fi crescut foarte lumina; căci la 10 Martie st. n., era abea stea de mărimea a 6 a, se putea vedea cu de câmp Zeisz, dar nu cu o hii goi. Pe parte și *Wolf* dela Heidelberg a văzut o goi încă dela 7 Februarie st. n.

De aceea n'ar fi rău să nu pierdem de răsăritul, înainte de eșirea Soarelui, în zămine.

— **Invenția chirurgului francez Doyen.** În curând chirurgul *Doyen* din Paris va da o serie de articole în ziarul »Matin« despre invenția lui prin ajutorul căreia poate vindeca boala proventă din infecție. »Matin« anunță că *Doyen* a numit serumul acesta hycolpeline, compune din colloid. »Matin« mai anunță că totă aceasta a lui *Doyen* va fi o revoluție științifică medicală.

— **O poveste.** — Citim în *Ordinea din Arad*: Un ungar, patriot numai mustăți, intrase în grădina unu ollah, ca să fure cartofi. Ungurul pret de un sac și-i scotea, cu rînd de pe proprietatea lui moșu-său, îi curăța de ca să fie mai ușor de transportat — și după isprăvit operația, a luat sacul în spinare și s'a dus la Sapa, în vremea asta, ședeau trîntit mai încolo. Când s'a sculat ungarul să plece, a călcat pe sapei — din care pricină, coada ridicată prin mișcare, l-a plesnit peste bot cu atita violență boanghenul a crezut, într'un moment, că l-au dat naționalitățile cu pumnii...

— **Primarul din Fenlac ucis.** În comitat Fenlac (comit. Timișului) sătenii *Ioan Lipov* și *Matei Lipovanu* (Badea) au ucis în seara 29 Martie pe primarul *Lazăr Miloș* care se afla în crăsmă. Ucișii au fost prinși și duși la Aradul-nou.

— **Muzica eschimoșilor.** Cine ar fi că eschimoșii, acești locuitori ai țărilor de nord cari n'aud alte melodii decât pe cele ale crivățului, să aibă o muzică bogată! *M. Knuts Rasmussen* a adunat cântece de ei pe plăci fonografice și cei cari au auzit cântecele au rămas uimiți de farmecul lor. Muzica eschimoșilor e supusă cu totul altă decât ale popoarelor din zonele mai calde, lor e mult mai bogată — are nu numai un dar și sferturi și optimi de ton. Sufletul lor a fi prins întreg s'vovul mistic al melodiilor, deslușind sunete cu mult mai subtile decât cele apersepute de noi. Dar eschimoșii buințează totuși tonuri mai puține decât noi.

După ce au ascultat o bucată de *Wagner* zis: »Multe tonuri, dar proastă muzică!« pot nota cântecele lor cu notele ce avem, buiesc și alte semne speciale. Unii cântă și dar alții au și danțuri. Nota dominantă zice lor e cea religioasă. *Rasmussen* credea că aceasta a fost muzica timpurilor primitive.

Cronica socială și artistică

Societatea muzicală românească din Rudăria va ține Joi 25 Martie 1910 Apollo a II-a Șezătoare, (seria II), cu concurs al dlui Dr. *Ioan Sârbu*, preot în

va vorbi despre: Mihai Viteazul (D. doctor Sârbu a fost premlat de Academia română pentru scrierea sa: »Istoria lui Mihai Viteazul« cel mai mare premiu de 12.000 lei). La sfârșit dant. Inceputul la ora 9 precis.

ECONOMIE.

banca românească în Gherla. În 31 iulie s. n., s'a ținut adunarea generală de constituire a băncii »Concordia« din Gherla. — Prezidiat părintele canonic Dr. Ion Georgiu, prozot capitular. Acționarii s'au prezentat în număr de 100, ceea ce este foarte important, ca localul oficios al fondurii diecezane abia i-a putut primi pe toți. Din cele sălăgene și sălmărene a diecesei o mulțime de protopopi și preoți au venit la aceasta adunare, dovadă un viu interes față cu viitorul băncii care e menită să servească interesele fondurilor diecezane și interesele economice locale ale populațiunii din dieceza gr. cat. a Gherlei.

Într-o înșuflețitoare cuvântare de deschidere a ședinței d. Ion Georgiu, în care a făcut istoricul înființării acestei bănci și a descris interesele economice care trebuie să fie servite de aceasta în interesul național-economic și a rugat pe cei prezenți să contribuie la scopul înalt al acestei bănci, fondată, cu excluderea intereselor private și în interesul comun al diecezei, — între vii și morți din partea celor prezenți s'a trecut la votarea planului zilei.

Pe lângă constat că peste capitalul social stabilit de 100,000 coroane cu 38,000 cor. s'au înscris multe acțiuni, așa că a fost necesită adunarea să reducă acțiunile mai multora, — voind să realizeze o urcare a capitalului social. S'a contat că din capitalul social astfel redus, s'a plătit la adunarea generală peste 50 procente, peste 100,000 coroane depuse la »Vatra« în

ale direcțiunea și comitetul de revizuire, în fruntea cărora sunt d. Dr. Ioan Georgiu, președintele direcțiunii d. Dr. Ioan Georgiu, directorul direcțiunii d. Dr. Ioan Georgiu, membrul direcțiunii d. Dr. O. Domide, Gherghe Pop de Gherla, Dr. Alexandru Ghețe, Vasile Pordea, Dr. Crocan, Petru Chereștea și Dr. Vasile Rașcu. Președintele al comitetului de revizuire a fost d. Grigore Papp protopopul Unimalei (Gherla), iar între membrii comitetului ocupă locuri d. Dr. Alexandru Ghețe, directorul gimnaziului din Năvodari și avocatul Dr. Gavril Tripon din Bis-

mare înșuflețire s'a hotărât înființarea băncii, fiindu-se totodată și statutele proiectate de d. Dr. Grigore Papp și adându-li se fundatorilor pe lângă mulțumire pentru serviciile de până acum, duși la îndeplinire în toate afacerile săvârșite de ei.

Pe lângă aceasta, cându-se astfel peste programul oficial, d. Dr. Georgiu a închis adunarea de constituire, după care d. Grigore Papp protopopul Unimalei și d. Dr. Grigore Papp protopopul Unimalei s'au adresat în vorbire înșuflețitoare a exprimat mulțumirea acționarilor față cu d. Ioan Georgiu, care a fost marele cârmăz al acestei bănci, care tece înșuflețirea ideii de a înființa o astfel de bancă în Gherla, a reprezentat-o cu un zel și un încredere până la realizarea ei de astăzi.

Pe lângă aceasta, cându-se astfel peste programul oficial, d. Dr. Georgiu a închis adunarea de constituire, după care d. Grigore Papp protopopul Unimalei și d. Dr. Grigore Papp protopopul Unimalei s'au adresat în vorbire înșuflețitoare a exprimat mulțumirea acționarilor față cu d. Ioan Georgiu, care a fost marele cârmăz al acestei bănci, care tece înșuflețirea ideii de a înființa o astfel de bancă în Gherla, a reprezentat-o cu un zel și un încredere până la realizarea ei de astăzi.

Pe lângă aceasta, cându-se astfel peste programul oficial, d. Dr. Georgiu a închis adunarea de constituire, după care d. Grigore Papp protopopul Unimalei și d. Dr. Grigore Papp protopopul Unimalei s'au adresat în vorbire înșuflețitoare a exprimat mulțumirea acționarilor față cu d. Ioan Georgiu, care a fost marele cârmăz al acestei bănci, care tece înșuflețirea ideii de a înființa o astfel de bancă în Gherla, a reprezentat-o cu un zel și un încredere până la realizarea ei de astăzi.

Plata grânelor din Aradul-Nou
2 April 1910.
S'a vândut azi:
grâu 2-300 mm. . . 12.50- 12.70
orz mm. 6.10- . . .

ovăș mm.	6.70 — .-
secară mm.	8.10 — .-
păpușol 300 mm.	6.60 — 5.65

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Budapesta, 2 Aprilie 1910.

Prețul cerealelor după 100 kgr. a fost următorul:

Orza nouă	
De Tisa — — — — —	28 K. 95—30 K. — .
Din comitatul Albei — — — — —	28 » 80—29 » 80 .
De Pesta — — — — —	28 » 90—29 » — .
Bănățănesc — — — — —	28 » 95—29 » — .
De Bacica — — — — —	28 » 60—29 » — .
Secară de calitate I. — — — — —	19 » 75—20 » 05 .
Secară de calitate mijlocie — — — — —	19 » 55—19 » 65 .
Orzul de nutreț, calitate I. — — — — —	14 » 75—14 » 95 .
Ovăș de calitate I. — — — — —	15 » 70—16 » — .
Ovăș de calitate a II. — — — — —	15 » 40—15 » 60 .
Cucuruz — — — — —	14 » 80—15 » — .

BIBLIOGRAFII.

»Lucașărul«
revistă literară ilustrată,

a apărut cu următorul sumar (nrul 7, 1 Martie):
Lucașărul: † Eugeniu Carada. * * *: Viața lui Eugeniu Carada. Vintilă Brătianu: Eugeniu Carada și Economia Națională. M. Seulescu: Eugeniu Carada. Eugeniu Carada: Pandurul cerșetor (poezie). Ioan Slavici: Eugeniu Carada. I. G. Albicescu și Ion I. C. Brătianu: Moartea lui Eugeniu Carada: Două cuvântări funebreale. I. U. Soricu: Prietinie: Ion C. Brătianu și Eugeniu Carada. Ioan Slavici: Carada și Lueger. * * *: Două scrisori ale lui Carada din 8 și 14 Iunie 1764 către Anastase Panu în chestiunea răsturnării lui Cuza-Vodă. Dări de samă: Poetae minores: Oreste, în umbra iubirii și Herz, Noaptea Inverii (G. Bogdan-Duică); G. Harry; Maurice Maeterlinck (G. B.-D.); I. Bogdan, Letopisețul lui Azarie (I. L.); N. Firu, Date și documente cu privire la istoricul bisericii gr.-or. romine din Oradea-mare (I. L.). Cronică: Notițe cu creionul: Bursierii (Anonimus); Fondul cultural Eugeniu Carada; Momente din viața lui Carada; »Tribuna« despre Eugeniu Carada; Scriitorii în politică; Puterea cîntecului: Varietăți literare (G. B.-D.) Stiri. Bibliografie. Ilustrațiuni: 9 ilustrațiuni privitoare la Eugeniu Carada.

Prețul acestui număr 50 bani. De vânzare la librăria noastră.

A apărut Nr. 552 din »Biblioteca pentru toți« cuprinzând *Fulga Ideal și Real de Grigore H. Grădeanu*.

Retipărind acest roman, care a avut mult succes pe vremuri, »Biblioteca pentru toți« reîmpătează în mintea cititorilor de azi figura unui scriitor vechiu care a fost mult citit și care, cu toate imperfecțiunile sale, a avut și serioase calități literare.

Fulga este cea mai însemnată scriere a lui Gr. H. Grădeanu și aceea care a pătruns mai adânc în păturile de cititori. E o povestire romantică din cele mai mișcătoare, romanul unei iubiri ideale între două ființe superioare, despărțite și aruncate în nenorocire de răutatea omenească.

Volumul e însoțit de o notiță biografică asupra lui Grădeanu. Prețul 30 bani.

Posta Redacției.

P. C. Partoș. Nu și-am putea da un răspuns satisfăcător. Adresează te eventual chiar referențului școlar dela consistor, — acolo toate dorințele juste se spriginesc. Salutări.

Posta Administrației.

Dr. Aurel Vlad. Orăștie. Am primit 20 cor. ca abonament până la 31 Decembrie 1907.
Alexandru Novac. Herendesi. Mai aveți 2 cor.

de plătit pe anul trecut și abonamentul pe anul curent.
Iacob Ivan. Șeitin. Am primit 5 cor. abonament până la 15 Iunie 1910.
Gh. Bărsan. Brașov. Am primit 6 cor. abonament pe quart II. 1910.

Redactor responsabil: Iuliu Glurgiu.
»Tribuna« institut tipografic, Nichin și cons.

Medic român în Karlsbad.
Dr. Enea Nicola
Karlsbad, Haus Feigenbaum
— vis-à-vis de Mühlbrunn. —

Anunț.
Să caută
Un tânăr
cu praxă bună pentru cancelaria notarială din Rehó (u. p. Szászsebes) cu 1 Mai 1910, pe lângă condițiuni favorabile. —
Max. Grecu, notar.

Caut
Un candidat de avocat
cu praxă
pe lângă condițiuni favorabile. — Concurenții sunt rugați a se adresa la subscrisul.
Basiliu P. Harșanu, avocat în Sibiu.

C. ROTH
fabrică de salamă și articlii de cârnărie
Sibiu-Nagyszeben, Reispergasse 8.

Recomandă specialități de prima calitate de cârnați, slănină și articlii de cârnărie, precum carne fină (kaiserfleisch), cârnați, slănină cu alu, gardine afumate, șuncă, limbă; în sezonul de iarnă măieși și sînge etc, specialități de măieși și sîngerete, pastete de carne și caș de porc; slănină pentru muncitori în cantitate de peste 25 kgr., și untură curată de porc topită în vase, ș. a.
La comande mari prețuri reduse.
Expediere cu poșta sau cu trenul. — Serviciu prompt și grabnic. Cu catalog de prețuri și cu alte informațiuni la dorință servim gratis și franco. Toate comanda sunt a se adresa la firma de mai sus.

Credit pe ipotecă, pe cambliu și pentru oficianți mijlocește
Herzog Sándor
A R A D,
str. Weitzer János 15.
Telefon nr. 376.

„JULIA“

Institut de credit și economii societate pe acțiuni în Alba-Iulia.

CONCURS.

Pentru ocuparea postului al 2-lea de subcontabil să escrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare.

Emolumentele sunt următoarele.

1. Salar anual 1200 coroane, carele tot la 3 ani se urcă.

2. Tantiema, în anul expirat a fost 314 coroane 72 fileri.

3. Drept de pensiune.

Doritorii de-a ocupa acest post au a dovedi că au absolvat școala comercială cu maturitate și că posed pe lângă limba română încă cea maghiară și germană. Alegerea se face provisoriu pe un an, — și în caz, că va corespunde va fi denumit definitiv.

Competenții cu praxă vor fi preferiți.

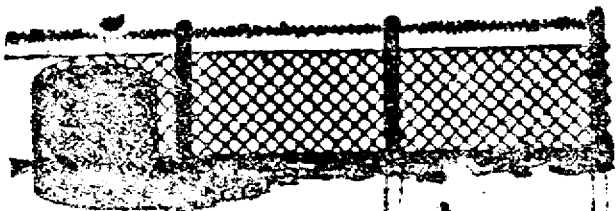
Alba-Iulia, în 2 April 1910.

Direcțiunea.

Klein István

Prima fabrică cu instalație electrică de împletituri de sîrmă, coarde de oțel pentru pășuri și site etc. în

Seghedin — Szeged, Kelemen-u. nr. 4.
Telefon Nr. 242. — Fond. în a. 1840.

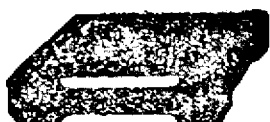

1 m. de sîrmă pentru gard dela 30 fileri în sus.

Fabricatele mele în privința durabilității și a execuției bune concurează cu orice fabricate de acest soi. — Serviciu conștiințos. Prețurile mele sunt cele mai ieftine.

Cu prospecte și cu catalog de prețuri servesc gratuit.

Să fim atenți la firmă!

Fond. în a. 1860.

NÁDER J.

măiestru

ARAD, palatul minoritan.

Ține în magazin cele mai excelente **cuțite de buzunar** cu tăș englez și Solingen, cuțite de bucătărie din oțelul cel mai bun ș. a. cuțite pentru curățitul legumelor, pentru tăiatul prăjiturilor, pentru carne, șuncă, salamă și cuțite pentru caș. Cuțite pentru măcelari și cârnățari, de junghiat și pentru curățitul intestinelor.

Pentru barbieri și frizeri: mașini de tuns, briciuri foarte fine, ascuțite, pre um și articli mănători. — Recvizite de masă din Alpaca și pafon, de prima calitate. — Ori-ce reparări de bransa aceasta precum și ascuțire, le execut în atelierul meu, instalat cu electricitate, pe lângă — — prețurile cele mai moderate. —

Dózsa János măiestru - cojocar în Nagyvárad, Zöld-fa Passage 9.

Se recomandă ca măiestru perfect întru prepararea tuturor articliilor aparținând acestei branșe precum: gulere preparative, gulere boa, manșoane (muff), în executare modernă și după cel mai elegant gust.

Blane și tocuri de picioare, etc. Mai departe primește spre efectuare orice lucruri uoui, cari aparțin acestei branșe, precum și tot felul de reparaturi, pe lângă prețurile cele mai avantajoase.

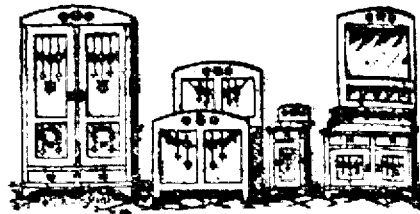

Cea mai mare și mai ieftină firmă de grădinărit din țară.

200.000 bucăți de ulțoi de viie
200.000 bucăți riparia, 100.000 bucăți pomi frumoși cu coroană, 200.000 bucăți trandafiri nobili, 100.000 buc. arbori de lux și cireși de lux se pot căpăta cu un preț fabulos de ieftin. CATALOG de specii și prețuri se trimite gratuit și porto franco, firma: Váravelencei műkertészeti és rozsatelep Nagyváradon.

Schuster Feren

măsar pentru zidiri și mobilă
Temesvár-Erzsébetváros, Korona

Execută după planuri proprii sau a
mobile
pentru dormitoare, prânzitoare,
loane precum și aranjamente pe
cancelarii și prăvălii cu prețuri mod

Kneffel Károly és

Am onoare a aduce la cunoștință public, că mi-am mutat

marele magazin de cărți

din palatul de pe Andrassy-tér nr.

Boros Béni-tér nr.

Apropiindu-se sezonul de încălzire, dispoziția publică cu cărbuni va fi la ori-ce cantitate, transportați și primește angajament pe întregul ce se primește prenotări.

Comandele se pot face în persoană corespondență sau prin Telefon la firma:

Kneffel Károly és

mare comerciant de cărți

Arad, Boros Béni-tér

(Casa Kneffel).

Hoffmann Sándor Arad, palatul teatrului

≡ Au sosit toate noutățile de primăvară: ≡

Materii admirabile în cele mai noue culori.

POSTAVURI
pentru talii.

DELINURI.

ȘALURI.

ROCHII de desupt.

CIORAPI

mai iefteni ca ori-unde

CONFEȚIUNI

pentru femei și fete.

ALBITURI.

PÂNZE.

BRODERII.

DANTELE.

ȘINOARE etc. etc.

TRUSOURI.

ADJUSTĂRI

(DECORAȚII)

pentru haine.

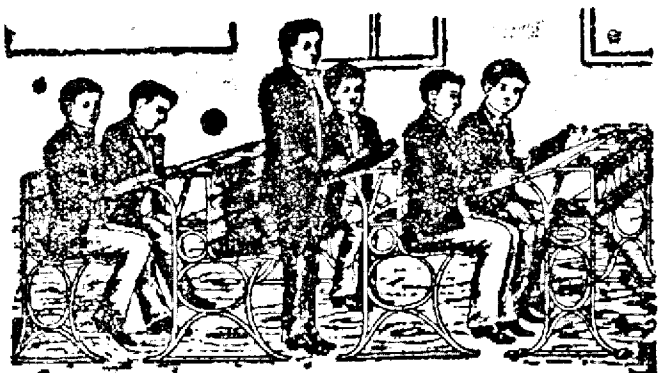
Rog să binevoiiți a

vitrinele mele.

In atenția onoratelor dame!
 In salonul de modă pentru
pălării speciale de dame,
 deschis în Sibiu, Reisper-gasse Nr. 7-9,
 al d-nei **Johanna Jekeli,**
 se găsesc în bogat asortiment cele mai noi modele
 de Paris, atât gata cât și forme numai. Intrarea e
 liberă și neobligătoare, prețurile cele mai moderate.
 Se primesc totfelul de reparaturi și transformări;
 pălării de doliu se fac gata în 24 ore.
 Se află în depozit tot-felul de reticole, genți
 pentru dame, moderne și prima calitate.

— Telefon pentru oraș și comitat Nr. 318. —
Atelierul special de reparat
 al renumitei firme:
SCHMEREK & SZABÓ
 — Temesvár-Józsefváros, Bonnáz-u. 14. —

Primește tot-felul de reparări și transformarea mo-
 toarelor cu benzin, gaz și ulei brut, absorbitoare
 de gaz, locomobile cu benzin și ulei brut și Arta-
 puri p. trierat. Bastimente cu benzin, pompe-motor.
 Mașină de fabricat ghiață. Montări specialiste de
 mori cu prețuri moderate, precum și reparări de
 automobile, bastimente și biciclete-motor. Depozit
 de articli tehnici. Filtre magnetice. Unsoari. Material
 de condensare. Arzătoare cu acetilen. Material
 pentru instalări cu electricitate. Cereți catalog de
 prețuri și prospect gratuit. — Serviciu conștiințios
 — Telefon pentru oraș și comitat Nr. 318. —

Cele mai moderne
mobile de
fier și aramă
 și cele mai practice
bănci higie-
nice de școală
 și mobilarea lo-
 cuințelor, hotele-
 lor, spitalelor și
 e mai bune ma-
 teriale din țară, lucrările cele mai solide de artă și construcție se liti-
 rează numai de către firma

a școlilor, precum și obiecte fabricate din ce
 teriale din țară, lucrările cele mai solide de artă și construcție se liti-
 rează numai de către firma

Bennhardt Rezső utóda

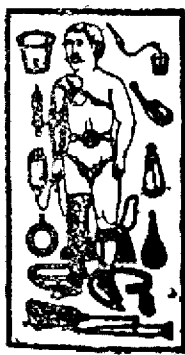
Brassó, str. Fekete nr. 33.

— Tot acolo e cancelaria și fabrica montată cu cele mai noi mașinării. —

ZOMBOR ȘANDOR ortoped și fabricant de
 instrumente medicale.

Am onoare a aduce la cunoștința on. domni medici, că am
 deschis în Oradea-mare—Nagyvárad Urf utca nr. 26,
 un atelier pentru instrumente medicale,

conform cerințelor mo-
 derne de azi, unde se
 pregătesc tot-felul de
 instrumente specialiste
 și alte mașini de brânza
 aceasta și primesc și
 repararea, — ascuțirea,
 lustruirea și nichelarea
 acestora. — Pregătesc
 după cel mai nou sis-
 tem aranjamente de
 spital, mese pentru

operație și pentru exa-
 minare, du apuri pentru
 instrumente speciale și
 de legat, precum și
 membre artificiale ma-
 șini orthopede pentru
 umblat și pentru în-
 dreptarea corpului, etc.
 corsete artificiale ș. a.
 Comandele din provin-
 cie se execută prompt
 și conștiințios. —

AURITOR!

GYÖRY JÁNOS,

auritor de saloane și biserici

Oradea-mare — Nagyvárad, Rákoczi-ut nr. 7.

Primește spre executare, conform planului, aurire și
 reparare, iconostase, altare, s. mormânt, acoperiș
 de turnuri, aranjamente bisericesti apoi pregătirea tuturor
 lucrărilor de brânza aceasta precum și repararea și vop-
 — — — sirea de nou a monumentelor. — — —

La dorință pregătesc prospect; pentru vederea lucrărilor
 — — în provincă merg pe speșele mele proprii. — —

Lucrările mai însemnate ce am executat până acum: Casa nouă a
 orașului Oradea-mare, palatul episcopesc greco-catolic, biserica Frați-
 lor noui din Olaszi, palatul episcopesc rom.-cat.; biserica cat. gr.-or.

:- Marele depozit de pietre comemorative :-

Văd. Frank Vilmosné

Arad, Boros Béni-tér Nr. 2. (vis-à-vis de moara Széchenyi).

Își recomandă bogatul asortiment de pietre come-
 morative și cruci unde se pot găsi și comanda pe
 lângă prețuri moderate monumente dela cele mai simple
 până la cele mai luxoase. Serviciul culant este garantat de
 practica vrednică de recunoștință, câștigată în cursul mai
 multor ani, a d-lui Jacob Beloni, pietrar specialist și
 conducătorul atelierului meu. Cu stimă:

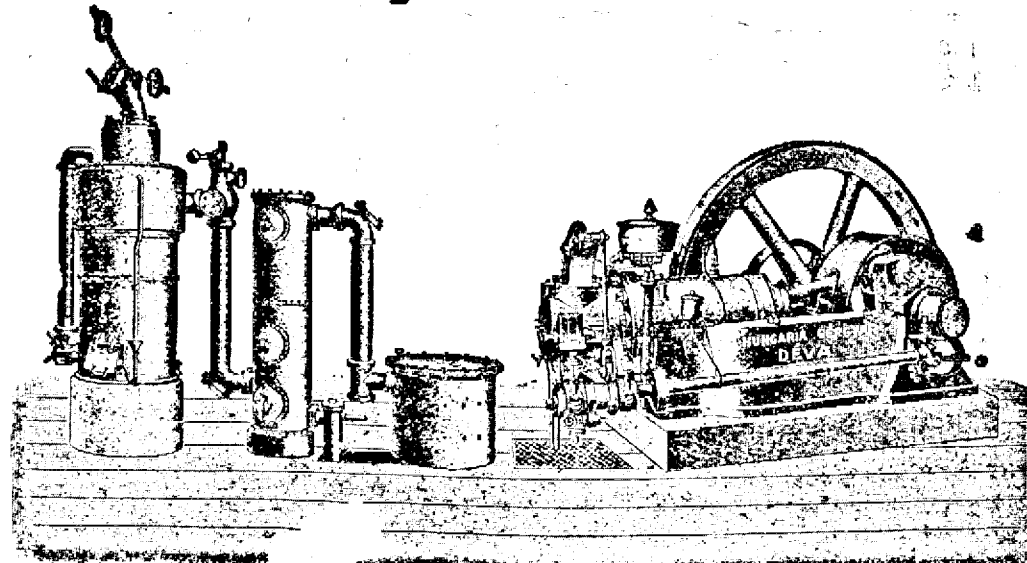
Văd. Frank Vilmosné.

Báró Kemény József. Fabrică de mașini „HUNGARIA” societate comandită Déva.

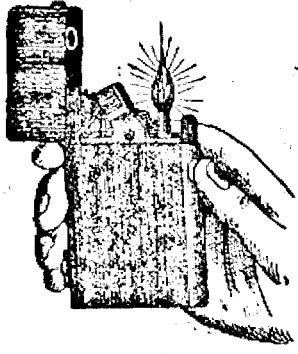
Pregătește și ține în depozit:

Tot-felul de mașini economice.
 Garnituri de motoare cu benzin și ulei pentru trie-
 rat, în toată mărimea. Tot-felul de motoare stabile și
 mașini cu aburi de 1 cal putere și până la 500.
 Plănuirea de stabilimente pentru lumină electrică și pentru
 putere transpunătoare, instalarea castelelor și economiilor
 cu lumină electrică. Plănuirea și construirea de mori
 pentru urluit, măcinat și chereștrăe. Apaducte și fântâni.
 Recomandă fabrica sa aranjată modern cu deosebire pen-
 tru repararea a tot-felul de mașini economice și a altor
 mașini și automobile. — Specialități: instalarea de
 camere răcoritoare, stabilimente pentru fabricarea de
 ghiață, lăptării și fabrică de cașuri și repararea canelor.

Stațiuni de automobile.

Nu trebuie să chibrituri nici
luminări!

Aparatul iricendiar original
„IMPERATOR”
e indispensabil pentru
fumători și gospodărie.
Să nu se confunde cu imi-
tații proaste și fără valoare.
Folosința pentru o lună
numai doi bani.

— — Prețul vânzării pe lângă garanție 3 cor. — —
In provincie trimițând 3 cor. 45 fil. se expediază franco.

Tóth József,
depozit de fabrică, — — Szeged, Könyök-u. 34.

Primul atelier ardelean aranjat cu putere electrică pentru
pietrelor și fabrică de pietrii monumentale.

GERSTENBREIN TAMÁS és TÁRSA sculptori
Atelierul central al fabricii: **Kolozsvár, Dézsma-**

Magazin de pietrii monumentale, fabricate
proprii din: marmoră, labrador, granit,
sienit etc. Kolozsvár, Ferencz József út 25.

Căminele Centrală:

Nagyszeben, Fleischer gasse 17.

Fiiliale: Déva, Nagyvárad.

LIMONATA KRISTÁLY

se poate purta în buzunar,
e cea mai ieftină și cea mai bună limonată.

Limonată contractată în praf. Se poate foarte com-
purta în buzunar. O porție 6 fileri. O cutie pent-
turiști cu 12 porții 80 fileri. - Face bune servicii
escursii la șporturi și militari la exerciții. Se găsește
orice prăvălie de delicatose și coloniale. Discompusă
orice apă dă o limonată ireproșabilă. — O pregătesc
— — fabrica de limonată Kristály a lui — —

KERTÉSZ ERNŐ

farmacist în SZABADKA, 103 Tr.

MOBILE BUNE

cu prețuri favorabile

se găsesc în fabrica de mobile a lui

Reisz Miksa

Békéscsaba.

în

Nagyvárad

Sas-utca Nr. 7.